

ISSN: 2181-4147

Scholar

Volume 3, Issue 2

2025/2

ISSN 2181-4147
VOLUME 3, ISSUE 2
FEBRUARY 2025

<https://scholar-journal.org/>

**“SCHOLAR” SCIENTIFIC JOURNAL
VOLUME 3, ISSUE 2, FEBRUARY, 2025**

EDITORIAL BOARD

G. Kholmurodova

Professor, Doctor of Agricultural Sciences, Tashkent State Agrarian University

A. Madaliev

Professor, Doctor of Economics, Tashkent State Agrarian University

G. Sotiboldieva

Associate Professor, Doctor of Philosophy (Phd) in Biological Sciences, Fergana State University

U. Rashidova

Associate Professor, Doctor of Philosophy (Phd) in Philological Sciences, Samarkand State University

D. Darmonov

Associate Professor, Doctor of Philosophy (Phd) in Biological Sciences, Fergana State University

X. Abduxakimova

Associate Professor, Doctor of Philosophy (Phd) in Biological Sciences, Fergana State University

U. Ruzmetov

Associate Professor, Doctor of Philosophy (Phd) in Chemical Sciences, National University of Uzbekistan

M. Yusupova

Associate Professor, Doctor of Philosophy (Phd) in Biological Sciences, Fergana State University

M. Kambarov

Associate Professor, Doctor of Philosophy (Phd) in Pedagogical Sciences, Namangan State University

S. Sadaddinova

Associate Professor, Doctor of Philosophy (Phd) in Physics and Mathematics Sciences, Tashkent University of Information Technologies

M. Fayzullaev

Associate Professor, Doctor of Philosophy (Phd) Geographical Sciences, Karshi State University

Z. Muminova

Doctor of Philosophy (Phd) in Agricultural Sciences, Samarkand Institute of Veterinary Medicine

B. Kuldashov

Doctor of Philosophy (Phd) in Agricultural Sciences, Samarkand Institute of Veterinary Medicine

Kh. Askarov

Doctor of Philosophy (Phd) in Agricultural Sciences, Fergana Polytechnic Institute

S. Nazarova

Associate Professor, Doctor of Philosophy (Phd) in Agricultural Sciences, Bukhara State University

O. Rahmonov

Doctor of Philosophy (Phd) in Technical Sciences, Fergana Polytechnic Institute

G. Tangirova

Associate Professor, Doctor of Philosophy (Phd) in Agricultural Sciences, Tashkent State Agrarian University

Z. Koryogdiev

Doctor of Philosophy (Phd) in Historical Sciences, Bukhara State University

S. Ubaydullaev

Doctor of Philosophy (Phd) in Agricultural Sciences, Andijan Institute of Agriculture and Agrotechnology

R. Yuldasheva

Associate Professor, Doctor of Agricultural Sciences, Tashkent State Agrarian University

M. Yuldashova

Doctor of Philosophy (Phd) in Biological Sciences, Namangan State University

Editorial Secretary: J. Eshonkulov

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14862222>

2022-2026 ЙИЛЛАРГА МЎЛЖАЛЛАНГАН ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОННИНГ ТАРАҚҚИЁТ СТРАТЕГИЯСИ. ИНСОН ҚАДРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ

Сатторова Д.Г.

Доцент, Ижтимоий фанлар биоэтика кафедраси, фалсафа фанлари номзоди

Мухамедов И.

Абдурахманов М.

Алавитдинов Ж.

Клиник-ординаторлар 2-курс Хирургик стоматология йўналиши

Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси мамлакатнинг ижтимоий, иқтисодий ва сиёсий соҳалардаги ҳар томонлама ривожланишини таъминлашга қаратилган. 2022-2026 йилларга мўлжалланган стратегия, асосан, инсон қадрини, унинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш, ҳаёт сифати ва фаровонлигини оширишга йўналтирилган. 2022–2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси мамлакатнинг ижтимоий, иқтисодий, сиёсий ва маданий соҳаларда улкан янгиланишларни амалга оширишни кўзда тутди. Бу стратегиянинг асосий мақсадларидан бири — инсон қадрини ривожлантириш ва аҳоли фаровонлигини оширишдир.

Инсон Қадрини Ривожлантиришнинг Асосий Мақсадлари

Инсон қадрини ривожлантириш стратегиясига кўра, асосий мақсадлардан бири – инсон манфаатларига қаратилган тизимларнинг самарадорлигини ошириш, инсон ҳуқуқлари ва эркинликларини таъминлаш, шунингдек, аҳоли фаровонлигини ошишга қаратилган кенг кўламли чора-тадбирларни амалга оширишдир.

Маълумотлар ва Таълимнинг Ривожланиши

Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясида таълимга алоҳида эътибор қаратилган. Хусусан, ахборот технологияларидан фойдаланиш, замонавий таълим тизимини жорий этиш ва ёшларнинг халқаро майдонда рақобатбардошлигини оширишга қаратилган ўзгаришлар назарда тутилади. Бу, ўз навбатида, ижтимоий тараққиётни таъминлашга ва одамлар орасида имкониятларни тенглаштиришга хизмат қилади.

Соғлиқни Соғломлаштириш

Инсоннинг ҳаёт сифатига таъсир этувчи муҳим омиллардан бири – бу соғлиқни сақлаш соҳасидир. Янги стратегияга кўра, соғлиқни сақлаш тизимини яхшилаш, тиббий хизматларнинг сифатини ошириш ва аҳолини замонавий тиббиёт билан таъминлашга алоҳида эътибор берилган. Шунингдек, эпидемияларга қарши курашиш, профилактика ва сифатли тиббий хизматлар билан қамровни кенгайтириш ҳам стратегияда муҳим ўрин тутди.

Ижтимоий Хавфсизлик ва Фаровонлик

Инсон кадрини ривожлантиришда ижтимоий хавфсизлик муҳим аҳамиятга эга. Ҳукумат аҳолини ижтимоий ҳимоя қилиш, камбағалликни қисқартириш ва турли ижтимоий хизматларнинг сифатини ошириш учун янги механизмларни ишлаб чиқмоқда. Бунинг натижасида, аҳолининг ижтимоий ҳолатини яхшилаш ва барқарор фаровонликка эришиш мақсад қилинган.

Ҳуқуқлар ва Эҳтиёжлар: Инсон Ҳуқуқларига Эркинлик

Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегияси инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва эркинликларни кенгайтиришга йўналтирилган. Бу ишларнинг натижасида, мамлакатда фуқароларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва уларга яхши шароитлар яратиш учун зарур бўлган ижтимоий, ҳуқуқий ва иқтисодий шарт-шароитлар таъминланмоқда.

Қонунчилик ва Ҳукуматни Реформа қилиш

Янги Ўзбекистон стратегиясига кўра, давлат бошқаруви, қонунчилик ва адлия тизимларини яхшилаш ҳам муҳим аҳамият касб этади. Ҳукумат

самарадорлигини ошириш, фуқароларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилиш ва давлат институтининг ишлашини янада шаффоф ва очиқ қилишга йўналтирилган янги ислохотлар амалга оширилмоқда.

Янги Ўзбекистоннинг Тараққиёти:

Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясида инсон қадрини ривожлантириш, мамлакатнинг барқарор, тараққий этган ва фуқароларнинг ҳуқуқларини ҳимоя қилишга асосланган сиёсатларнинг муҳимлиги аниқ кўрсатилади. Бу стратегик ёндашув нафақат инсон манфаатларини, балки мамлакатнинг жаҳон аренасидаги ўрнини ҳам мустаҳкамлашга хизмат қилади.

Инсон қадрини ривожлантиришнинг муҳим аҳамияти

Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегиясида инсон қадрини ривожлантириш, ҳар бир фуқаронинг ҳаёт сифати ва ҳуқуқларини ҳимоя қилиш марказий ўрин тутди. Бу йўналишдаги асосий ташаббуслар қуйидаги соҳалардаги ислохотларни ўз ичига олади:

Таълим ва илм-фан соҳасида ислохотлар: Мақсад таълим тизимини янада замонавийлаштириш, илмий тадқиқотлар ва инноватив лойиҳаларни қўллаб-қувватлашдир. Бу, ўз навбатида, ёшларнинг интеллектуал салоҳиятини ошириш ва мамлакатни технологиялар ва инновациялар йўналишида ривожлантиришга ёрдам беради.

Соғлиқни сақлаш соҳасида ислохотлар: Инсоннинг соғлиғи ва фаровонлиги энг асосий устуворлик бўлиб, бу йўналишда тиббиёт соҳасида янги стандартлар ва қулайликлар ишлаб чиқилган. Соғлиқни сақлаш тизимига замонавий технологиялар ва хизматларни киритиш орқали халқни сифатли тиббий хизматлар билан таъминлаш мақсад қилинган.

Ижтимоий адолат ва ҳуқуқларни ҳимоя қилиш: Фуқароларнинг ҳуқуқлари, эркинликлари ва кадр-қимматини таъминлаш йўлида ижтимоий адолатга эришишга қаратилган ислохотлар амалга оширилмоқда. Бунинг учун янги ҳуқуқий нормалар ва механизмлар ишлаб чиқилади, шунингдек,

ҳуқуқбузарликларнинг олдини олиш учун қонунчиликни мустаҳкамлаш муҳим аҳамият касб этади.

Иқтисодий ўсиш ва иш билан таъминлаш: Инсон қадрини ривожлантиришнинг яна бир муҳим йўналиши — иқтисодий ривожланишдир. Мақсад ишсизликни қисқартириш, янги иш ўринларини яратиш ва фуқароларнинг иқтисодий мустақиллигини таъминлашдир. Бу орқали аҳоли фаровонлигини ошириш ва тараққиётга катта ҳисса қўшиш мумкин.

Ёшларга ғамхўрлик: Ёшларнинг ижтимоий ва иқтисодий интеграциясини таъминлаш, уларнинг маънавий, интеллектуал ва жисмоний ривожланиши учун зарур шароитларни яратиш, давлатнинг энг муҳим мақсадларидан биридир.

Тараққиёт стратегиясининг асосий тамойиллари

Таълим ва кўникмаларга эътибор бериш: Янги Ўзбекистон тараққиёт стратегиясининг асосий принципларидан бири — замонавий таълим ва кўникмаларни ривожлантиришдир. Бу, айниқса, ёшлар учун иш ўринлари яратиш ва уларнинг технологик инноватив жараёнларга тайёрлигини таъминлашда муҳим аҳамият касб этади.

Янгиланиш ва инновация: Инсон қадрини ривожлантириш йўлида инновацион технологияларни жорий этиш ва янги бошланғичларни қўллаб-қувватлаш муҳимдир. Бу мақсадда мамлакатда тадбиркорлик муҳитини яхшилаш ва юқори технологиялар соҳасидаги инвестицияларни жалб қилишга алоҳида эътибор қаратилмоқда.

2022-2026 йилларга мўлжалланган янги Ўзбекистон тараққиёт стратегиясининг асосий мақсади инсон қадрини ривожлантириш, халқнинг фаровонлигини ошириш, ижтимоий адолатни таъминлаш ва иқтисодий барқарорликни таъминлашдир. Бу стратегия давлатнинг барча соҳалардаги ислохотларини мўлжаллаштириб, инсон манфаатларини, ихтиёрларини ва ҳуқуқларини ҳимоя қилишга қаратилган ишларнинг амалга оширилишига катта эътибор қаратилмоқда.

Инсон ҳуқуқларини ҳимоя қилиш узлуксиз давом этадиган жараён эканлиги нуқтаи назаридан хулоса сифатида айтиш мумкинки, Янги Ўзбекистоннинг Тараққиёт стратегиясида мамлакатда инсон қадрини юксалтириш борасида келгуси беш йиллик учун муҳим вазифа ва мақсадларини белгилаб олган. Демакки, кенг қўламли ислоҳотлар жараёни изчил давом етиб, улар сермахсул бўлишидан бутун халқ манфаатдор. Уларни амалга ошиши учун эса ҳар бир инсон масъулдир. Зеро мамлакат келажаги ва ривожини учун ҳамжиҳатлиги ва бирдамлиги муҳимдир.

Янги Ўзбекистон Тараққиёт стратегияси миллий ривожланишимизнинг янги босқичини бошлаб беради ҳамда халқимизни умумий мақсадлар йўлида бирлаштириб турадиган яхлит маънавий асос ва мезонга айланади. Зеро, Президент таъкидлаганидек, - "инсон қадрини биз учун қандайдир мавҳум, баландпарвоз тушунча эмас. Инсон қадрини деганда, биз, аввало, ҳар бир фуғаронинг тинч ва хавфсиз ҳаёт кечиришини, унинг фундаментал ҳуқуқ ва эркинликларини таъминлашни назарда тутамиз".

Фойдаланилган адабиётлар

1. Таълим тўғрисида. Ўзбекистон Республикасининг Қонуни. - Т.: Ўзбекистон, 2020.
2. Мирзиёев Ш.М. Буюк келажагимизни мард ва олижаноб халқимиз билан курашимиз. - Т.: Ўзбекистон, 2017.
3. 2017-2021 йилларда Ўзбекистон Республикасини ривожлантиришнинг бешта устувор йўналишлари бўйича ҳаракатлар стратегияси// <https://www.lex.uz>
4. 2022 - 2026-йилларга мўлжалланган Янги Ўзбекистоннинг тараққиёт стратегияси// <https://www.lex.uz>

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14862236>

**INFORMATIKA O‘QITUVCHILARINI TAYYORLASHDA AXBOROT
TEXNOLOGIYALAR MAZMUNINI TAKOMILLASHTIRISH
METODIKASI**

Axmedov Shavkatbek Baltabayevich

Andijon davlat pedagogika instituti

Aniq fanlar fakulteti

Matematika va informatika kafedrası V.B Dotsenti

Raxmonaliyeva Orzixon Xasanboy qizi

Abdusattorova Mahliyo Iqboljon qizi

Fizika va astronomiya yo‘nalishi 202-guruh talabasi

***Annotatsiya.** Bu maqola orqali o‘quvchilarni ish faoliyatga tayyorlashda majburiy fanlar blokidagi kompyuter ta‘minoti haqida ma‘lumot berish. Infortmatika darslarini o‘tishda qiyinchiliklarni bartaraf etishga qaratilgan. O‘quvchi yoshlarni bilim va informatikaga bo‘lgan qiziqshlarida qo‘l keluvchi qiziqarli faktlar mavjud.*

***Kalit so‘zlar:** Padlet, MinMap, Integrallashgan ta‘lim, Global Komptensiya, Loyihaga asoslangan ta‘lim, Blended learnin*

Ta‘lim tizimida yuqori malakali kompyuter fanlari.

Misol uchun, Qo‘shma Shtatlardagi boshlang‘ich maktab o‘qituvchilari o‘rtasida o‘tkazilgan so‘rovda faqat 10 foizi hisoblash fikrlash kontseptsiyasini tushunishlarini aytdilar (Campbell & Heller, 2019). Olti yil oldin AQShdagi o‘qituvchilarning 75 foizi “kompyuterda hujjatlar yoki taqdimotlar yarstishadi. Yangi chiqayotgan dasturiy vositalarni o‘rganish, o‘zlashtirish va dars jarayonlariga tadqiq

qilish informatikada keng tarqalgan yondashuvlardir. Shu bilan birga ko'pgina ta'lim muassasalarida ta'lim muassasasidan tashqaridan ixtisoslashgan o'qituvchilarni jalb qilish o'rniga, maxsus ko'nikmalarga bo'lgan ehtiyojni qondirish uchun mavjud o'qituvchilar ishchi kuchidan foydalanadilar. Bo'lajak informatika o'qituvchilarini kasbiy faoliyatga tayyorlashda kompyuter ta'minoti fanini o'qitishning metodik tizimi quyidagilarni o'z ichiga oladi:

Har bir kasb egasining faoliyati kasbiy motivatsiya va intellektual qobiliyatlar.

Uyg'unligini ta'minlashga dinamik ustuvorlik berish asosida kerak bo'lgan tayanch nazariy va amaliy ma'lumotlarni o'z ichiga oladi. Ushbu maqsaddan kelib chiqqan holda Kompyuter ta'minotini fanini o'qitishdan kutilayotgan natijalari quyidagilardan iborat:

Bo'lajak informatika o'qituvchilarini kasbiy sohaga tayyorlashda birinchi va ikkinchi qoidalardan foydalanish maqsadga muvofiq va mumkin deb hisoblaymiz, ya'ni, mazmun va axborot o'zaro faoliyatini reflektiv faoliyatning turli xillari bilan birgalikda qadam-baqadam o'zlashtirish.

Paradigmalararo refleksiya tamoyilida quyidagi tamoyillardan

- 1) Kuzatuvchining paradigma jihatdan kechinishi;
- 2) Obyekt tavsiflarining ko'pligining paradigmaga tegishliligi bilan
- 3) Obyekt haqidagi bilimlarning to'liqligini qayta qurish imkoniyati;
- 4) Semiotikani paradigmalararo refleksiya metodi vositasi sifati

Bo'lajak informatika o'qituvchilarini tayyorlash bo'yicha F.M.Zakirovaning ta'kidlashicha "metodik tayyorgarlikning asosiy maqsadi sifatida o'qituvchining kasbiy va uslubiy rivojlanishi jarayonida ta'limni amaliyotga yo'naltirish tamoyili. ta'lim mazmuni, amaliy ko'nikmalarni o'zlashtirish kabi ta'lim maqsadining erishilishini ta'minlash.

Xulosa

Kompyuter ta'minoti fani bo'lajak informatika o'qituvchilarining kasbiy faoliyatiga kerak bo'lgan tabaqalashgan yondoshuvlarga ko'ra tayanch, nazariy va

amaliy bilimlar, ko'nikmalar hamda ilmiy dunyoqarashini shakllantirish kasbiy motivatsiya va intellektual qobiliyatlar uyg'unligini ta'minlashga dinamik ustuvorlik berish asosida vazifalarini bajaradi. Bo'lajak informatika o'qituvchisining ta'lim sohasidagi kasbiy faoliyatga tayyorligini shakllantirishni ta'minlaydigan Kompyuter ta'minoti fanini o'qitish lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Campbell C. (2019). Social capital, social movements and global public health: Fighting for health-enabling contexts in marginalised settings. *Social Science & Medicine*, 112153. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2019.02.004>
2. Маллаев Р.Қ. Бўлажак информатика ўқитувчиларининг касбий фаолиятга Тайёрлигини шакллантиришга йўналтирилган ўқитишнинг методлари // ТДПУ илмий ахборотлари. – Т., 2022. – 11-сон. – Б. 141-146. (13.00.00.)
3. Маллаев Р.Қ. Информатика фани ўқитувчисини ихтисослаштирилган Таълим шароитларида касбий фаолиятга тайёрлаш // Муҳандислик Фанларини ўқитишнинг долзарб муаммолари ва ечимлари: Республика Илмий-техник анжумани материаллари. – 2022 йил 4-5 ноябрь, Термиз, 2022.-Б.526-529.
3. Mallayev R.Q. Informatika o'qituvchilarining kasbiy kompetentligini Takomillashtirishda zamonaviy yondashuvlar // TDPU ilmiy axborotlari.-Т.,2022.-10-son.-В.205-210. (13.00.00. № 32).
4. Mallayev R.Q. Ixtisoslashtirilgan maktablarda informatika o'qituvchisini Tayyorlash // Raqamli iqtisodiyot sharoitida oliy ta'limning transformatsiyasi: Respublika ilmiy-amaliy anjumanining ilmiy maqolalar va ma'ruza tezislar.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14862244>

O'QUVCHILARNING KASB-HUNARGA BO'LGAN QOBILIYATI VA QIZIQISHLARINI ANIQLASH

Abdullayeva Hilola Muhammadovna

TerDPI

Pedagogika va psixologiya mutaxassisligi magistri

Annotatsiya. Ushbu maqolada kasb - hunar tushunchasi hamda kasb tanlashda ahamiyat beriladigan o'quvchilarning qobiliyati va qiziqishlari, ularning inson jamiyatda tutgan o'rnini belgilab berishdagi ahamiyati haqida ma'lumotlar keltirilgan.

Kalit so'zlar: Kasb, shaxs, mehnat, kasb tanlash, qobiliyat, qiziqish.

СПОСОБНОСТИ И ИНТЕРЕСЫ СТУДЕНТОВ В ПРОФЕССИИ ОПРЕДЕЛИТЬ

Абдуллаева Хилола Мухаммадовна

ТерДПИ

Магистр педагогики и психологии

Аннотация. В данной статье представлена информация о понятии профессии, а также навыках и интересах студентов, которые важны при выборе профессии, и их значении в определении места человека в обществе.

Ключевые слова: профессия, человек, работа, выбор профессии, способности, интерес.

DETERMINING STUDENTS' ABILITY AND INTEREST IN THE PROFESSION

Abdullayeva Hilola Muhammadovna

TerDPI

Master of Pedagogy and Psychology

***Abstract.** This article provides information about the concept of profession and skills and interests of students, which are important in choosing a profession, and their importance in determining a person's place in society.*

***Key words:** profession, person. work, career choice, ability, interest.*

Mehnat va kasbiy tayyorgarlik tizimi bevosita yoshlarning mehnat va kasb tarbiyasini kasbiy axborotlar, kasb tanlash, kasbga yo'naltirish ishlarini amalga oshiradigan ulkan ishlardan biri bo'lib, o'z o'tmish taraqqiyotiga egadir. Xalqimizning millat va ellat bo'lib shakllanishini mehnatsiz, kasblarsiz, hunarsiz tasavvur etib bo'lmaydi. Odamzod paydo bo'lishidan boshlab mehnat bilan shug'ullangan. Turmush buyunlari yasagam va turli xil yumushlarni bajargan. Dastlab faqat kun kechirish uchungina turli xildagi vazifalarni bajargan, keyinchalik ular bajargan oddiy kundalik yumushlarda ko'plab vazifalarni bajarishgan. Lekin ular buni ma'lum kasb sifatida qarashmagan. Keyinchalik bu jarayon sekinlik bilan rivojlangan. Hozirgi kunda ham ko'pchilik kasb tushunchasi haqida deyarli ma'lumotga ega emas. Shuning uchun, avvalo, kasb tushunchasi haqida bilib olish maqsadga muvofiq sanaladi.

Kasb tanlashda yo'llash butun pedagoglar jamoasi tomonidan hal etiladigan umummaktab vazifasi hisoblanadi. Buning uchun kasbiy - pedagogik bilimdonlikka ega bo'lish lozim.

O'quvchilarni kasbga yo'naltirish ishini amalga oshirishda o'qituvchilar va sinf rahbarlari; ota-onalar kengashi; to'garaklarning rahbarlari bevosita ish olib boradilar.

Maktabdan tashqari muassasalar, odatda, qiziqishlari va mayllari etarli darajada namoyon bo'lgan bolalarni birlashtiradi. Bunday bolalarda ijodkorlik va tashabbus ruhi ustunlik qiladi, ular amaliy faoliyatining xususiyati esa muayyan ijtimoiy ahamiyat kasb etadi. O'quvchilarni kasbga yo'naltirish ishini amalga oshirishda o'qituvchilar va sinf rahbarlari; ota-onalar kengashi; to'garaklarning rahbarlari bevosita ish olib boradilar. Maktabdan tashqari muassasalar, odatda, qiziqishlari va mayllari etarli darajada namoyon bo'lgan bolalarni birlashtiradi. Bunday bolalarda ijodkorlik va tashabbus ruhi ustunlik qiladi, ular amaliy faoliyatining xususiyati esa muayyan ijtimoiy ahamiyat kasb etadi.

O'quvchilarning faolligi, havaslari, intilishlari, xohishlari, motivlari, ezguniyatlari xususan kasbkorga bo'lgan qiziqishlarini vaqtida aniqlash;* O'quvchilarning individual tipologik xususiyatlari, yoshi va jinsini hisobga olgan holda ularning har birini oqilona kasbga yo'llash;* Kasb tanlash faoliyatini oqilona tashkil etish uchun mamlakatimiz qaysi soha mutaxassislariga muhtojligini nazarda tutish va shunga yarasha ularning aqliy va jismoniy qobiliyatlariga qarab, hamda u yoki bu kasbga yaroqligini aniqlab, so'ng kasbga yo'llash kerak.

Kasbga yo'naltirishning nazariy jihatlari kasb faoliyatining barcha tomonlari to'g'rsidagi chuqur bilimlarning shakllanishi, shu bilimlarga tayangan holda ta'lim olishni, nazariy bilimlarni amaliyotga tatbiq etish va buning aksi bo'lgan amaliyotning nazariyaga ko'chirish yo'llarini o'rganishni nazarda tutadi. Kasbga yo'naltirishning amaliy aspekti esa egallagan bilimlarni hayotiy faoliyatning ma'lum bir sohasida qo'llashni o'rganishdan iboratdir. Bu esa yoshlarni biror kasbni tanlashga ongli munosabatda bo'lishga tayyorlaydi.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. I. Karimov,, Yuksak ma’naviyat - yengilmas kuch " - T : ,, Ma’naviyat " , 2008. B. - 157.
2. D. M. Anvarova „Kasbga yo‘naltirish va kasb tanlash asoslari" o‘quv qo‘llanma.
- 3.Sh.S. Sharipov, Davlatov. K, Nasriddinova G. S. ,, Kasbga yo‘naltirishning ilmiy - pedagogik asoslari" . Toshkent. 2007.
4. Xoliqova Nigina Mirzobotirovna “QUVCHILARIDA ZAMONAVIY KASBLARGA O‘RGATISHNING PSIXOLOGIK MASLAHAT” tadqiqot.uz.
6. “MAKTAB O‘QUVCHILARIDA ZAMONAVIY KASBLARGA O‘RGATISHNING PSIXOLOGIK MEXANIZMLARI TAXLILI” Jo‘rayeva Guljamol Xolmamatovna
- 5.. www. Ziyonet. Uz sayti

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14862248>

OILADA AYOLLARGA NISBATAN ZO‘RAVONLIKLARNING HOZIRGI DAVRDAGI KO‘RINISHI VA AHAMIYATI

Aliboyeva Mohichehra To‘ychi qizi

Jizzax davlat pedagogika universiteti talabasi

mohichehraliboyeva0@gmail.com

ANNOTATSIYA

Oilaviy hayot insonlar uchun eng muhim qadiryatlardan biri sanaladi. Ammo, ba’zi oilalarda ayollarga nisbatan turli shakllardagi bosim va taziyyiq kuzatiladi. Birlashgan Millatlar Tashkiloti ma’lumotlariga ko‘ra, har uchinchi ayol hayotining ma’lum bir bosqichida zo‘ravonlikka duch keladi. O‘zbekiston ham bu muammoga qarshi kurashayotgan davlatlar qatorida turadi. Bu maqolada oilaviy zo‘ravonlikning hozirgi ko‘rinishlari, ularning oqibatlari va oldini olish usullari haqida fikr yuritimiz.

Kalit so‘zlar: taziyyiq va tajovuz, zo‘ravonlik, psixalogik bosim, tahqirlash, qo‘rqitish, jinsiy zo‘ravonlik, kamsitish, adolatsizlik, mehr-oqibat, g‘amxo‘rlik.

THE CURRENT VISIBILITY AND SIGNIFICANCE OF VIOLENCE AGAINST WOMEN IN THE FAMILY

Aliboyeva Mohichehra Tuychi kizi

Student of Jizzakh State Pedagogical University

mohichehraliboyeva0@gmail.com

ABSTRACT

Family life is considered one of the most important values for humans. However, in some families, women are subjected to various forms of pressure and oppression. According to the United Nations, every third woman experiences

violence at some point in her life. Uzbekistan is among the countries struggling with this problem. In this article, we will consider the current manifestations of domestic violence, its consequences and methods of prevention.

Keywords: *harassment and aggression, violence, psychological pressure, humiliation, intimidation, sexual violence, discrimination, injustice, kindness, care.*

KIRISH

O‘zbekistonda oilaviy zo‘ravonlik muammosiga alohida e‘tibor qaratilmoqda. Xotin – qizlarga qarshi zo‘ravonlikning oldini olish va unga qarshi kurashish maqsadida 2019 - yil 2 – sentyabrda qabul qilingan O‘zbekiston Respublikasi “Ayollarni tazyiq va zo‘ravonlikdan himoya qilish to‘g‘risida” gi qonuni qabul qilinishi bu masalaning qanchalik ahamiyatli ekanining yaqqol isbotidir.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METADALOGIYA

Bugungi kunda oilaviy zo‘ravonlik muammosi butun jahonning global muammosiga aylangan. Tadqiqotlar davomida milliy va xalqaro manbalar o‘rganildi. Jumladan, BMT va Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti tomonidan e‘lon qilingan hisobotlar, O‘zbekiston Respublikasi qonunchiligi, shuningdek, sohada faoliyat yurituvchi olimlarning ilmiy maqolalari asos qilib olindi. Ma‘lumotlar tahliliy va statistik metodlar orqali o‘rganildi.

NATIJALAR

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, hozirgi kunda ayollarga nisbatan oilaviy zo‘ravonlik turli shakllarda namoyon bo‘lmoqda. Ularni quyidagi asosiy guruhlariga ajratish mumkin:

Jismoniy zo‘ravonlik – ayollarga nisbatan qo‘llaniladigan urish, kaltaklash, jarohat yetkazish kabi harakatlar.

Psixologik bosim – tahqirlash, kamsitish, qo‘rqitish, mustaqilligini cheklash va ayolning o‘ziga bo‘lgan ishonchini pasaytirish.

Iqtisodiy zo‘ravonlik – ayolning moliyaviy mustaqiligiga to‘sqinlik qilish, ishlash yoki o‘qishga ruxsat bermaslik, moddiy jihatdan qaram qilish.

Jinsiy zo‘ravonlik – ayolga nisbatan jinsiy aloqaga majburlash yoki jinsiy ekspluatatsiya qilish.

So‘ngi yillarda O‘zbekistonda oilaviy zo‘ravonlikka qarshi qonunchilik mustahkamlanib, himoya orderlari berish joriy etildi. Ammo, hali ham muammolar mavjud bo‘lib, ko‘plab ayollar o‘z huquqlarini to‘liq bilishmaydi yoki yordam so‘rashdan qo‘rqishadi.

MUHOKAMA

O‘zbekiston Respublikasi va boshqa mamlakatlarda oilaviy zo‘ravonlikka qarshi kurashish bo‘yicha qonunlar mavjud bo‘lsa-da, muammo hanuzgacha dolzarb bo‘lib qolmoqda. Oilaviy zo‘ravonlik faqat ayollarga emas, balki butun jamiyatga jiddiy ta‘sir ko‘rsatadi. Quyida uning asosiy oqibatlari keltirilgan:

- zo‘ravonlikdan jabr ko‘rgan ayollarda depressiya, stress, travmalar va jismoniy shikastlanishlarga olib keladi;

- oilada onasi zo‘ravonlikka uchragan bolalar kelajakda ruhiy muammolarga duch kelishi yoki o‘zlari ham zo‘ravon shaxs bo‘lib shakllanishi mumkin;

- ayollar zo‘ravonlik natijasida mehnat bozorida ishtirok eta olmasligi yoki iqtisodiy jihatdan qaram bo‘lib qolishi jamiyatning iqtisodiy rivojlanishiga ham salbiy ta‘sir ko‘rsatadi;

- zo‘ravonlik ko‘plab oilalarning buzilishiga olib keladi, bu esa ijtimoiy beqarorlikni kuchaytiradi;

Zo‘ravonlikni kamaytirish va ayollar huquqlarini himoya qilish uchun quyidagi chora – tadbirlarni amalga oshirish zarur: O‘zbekiston Respublikasida “Ayollarni tazyiq va zo‘ravonlikdan himoya qilish to‘g‘risida” gi qonun mavjud bo‘lsa – da, uning amaliyotda qat‘iy qo‘llanilishini ta‘minlash kerak. Huquq – tartibot organlari oilaviy zo‘ravonlik holatlariga nisbatan qat‘iy choralar ko‘rishi va ayollarning shikoyatlarini e‘tiborsiz qoldirmaslik kerak. Davlat va nodavlat tashkilotlari tomonidan olib borilayotgan ishlar natijasida ba‘zi yutuqlarga erishilmoqda. Xususan, “Ayollar daftari” va “Temir daftar” kabi dasturlar orqali ayollarning ijtimoiy va iqtisodiy himoyasi kuchaytirildi.

XULOSA

Ayollarga nisbatan oilaviy zo‘ravonlik nafaqat oilaviy muammo, balki butun jamiyatning rivojlanishiga salbiy ta‘sir ko‘rsatadigan omillardan biridir. Unga qarshi kurashishda har bir inson o‘z hissasini qo‘shishi kerak. Ayollarning huquqlarini himoya qilish, ularga imkoniyat yaratish va sog‘lom oilaviy muhitni shakllantirish jamiyat taraqqiyoti uchun muhim ahamiyat kasb etadi. Ayollar huquqlarini himoya qilish va ularni iqtisodiy jihatdan qo‘llab – quvvatlash huquqiy, iqtisodiy va ijtimoiy jamiyatning barqarorligi va rivojlanishiga xizmat qiladi. Oilada ayollarga nisbatan zo‘ravonlik nafaqat shaxsiy, balki ijtimoiy muammo bo‘lib, uning oldini olish uchun tizimli yondashuv talab etiladi. Bu borada quyidagi takliflar ilgari suriladi:

1. Xotin – qizlar uchun huquqiy va psixalogik maslahat markazlarini kengaytirish.
2. Zo‘ravonlikka uchragan ayollarni iqtisodiy mustaqillikka erishishiga yordam berish.
3. Jamiyatda gender tengligi va oilaviy munosabatlar madaniyatini oshirish.
4. Zo‘ravonlikka qarshi kurashish bo‘yicha qonunlarning ijrosini kuchaytirish.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. O‘zbekiston Respublikasi “Ayollarni tazyiq va zo‘ravonlikdan himoya qilish to‘g‘risida” gi qonuni, 2019.
2. Birlashgan Millatlar Tashkiloti (BMT) “Gender tengligi va ayollar huquqlari bo‘yicha hisobot” , 2022.
3. Jahon sog‘liqni saqlash tashkiloti (JSST) “Ayollarga nisbatan oilaviy zo‘ravonlik va uning oqibatlarini” bo‘yicha tadqiqot, 2021.
4. Qosimova N. “Oila sotsiologiyasi” – Toshkent, 2020.
5. Rasulova D. “Gender tenglik va huquqiy himoya” – Toshkent, 2021.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14862254>

БАРКАМОЛ АВЛОДНИ ТАРБИЯЛАШДА УЛУҒ АЛЛОМАЛАРНИНГ ФАЛСАФИЙ ҚАРАШЛАРИ

Тўйчиев Азизбек Азамович

Фарғона давлат университети жисмоний маданият факультети тьютори.

Аннотация: Ушбу мақолада баркамол авлодни тарбиялашда, улуғ алломаларнинг фалсафий қараишлари ва ўсиб келаётган ёш авлодни жисмоний, маънавий, ахлоқий тарбиялаш жиҳатлари ёритилди.

Калит сўзлар: урф-одатлари, қадриятлар, маданий мерос, уйғониш даври, мутафаккир, маданият, ёш авлод, маънавий баркамоллик

Инсонпарварлик миллий қадриятларимиз сирасига киради. Уйғониш даври фани ва маданиятининг ўзига хос хусусиятларидан бири бу инсонга хос табиий, бадий, маънавий фазилатларни юксалтириш, инсонпарварликни улуғлаш, баркамол авлодни тарбиялашда олий маънавий қонунларга риоя қилишдир. Биз кўраётган эркин фуқаролик жамиятида инсонга меҳр-мухаббат ва иззат-хурмат кўрсатиш ҳамда шахснинг ҳар томонлама камол топиши учун

зарур бўлган ҳақиқий инсоний шарт-шароитларни яратиш олдимизга қўйилган олий мақсадимиздир.

Ҳозирги кунда ҳар бир шахсдан ва миллатдан мутейлик ҳамда лоқайдлик кайфиятини енгиш талаб этилади. Бунинг учун эса, айниқса, ёшларимизда ирода, яъни янгича дунёқарашни шакллантириш зарур. Ўсиб келаётган ёш авлод маънавий баркамолликнинг туб моҳиятини тушуниб англамоқда. Дунёдаги барча халқларнинг яхшилик, эзгулик, инсонпарварлик ғоялари,

киндик қони тўкилган, аждодларидан авлодларигача абадул-абад мерос бўлиб қолган Ватани бор.

Бу Ватанзамини тоғу тошни, гиёҳ битмас сахрони, у шу ерни Ватаним деб билган миллат учун муътабардир. Чунки, инсон учун ота битта бўлганидек, Ватан ҳам ягонадир. Бизнинг асосий вазифамиз, дўстликни мустахкамлаш, Ватанимизнинг порлоқ истиқболни яратиш, илғор мамлакатлар қаторидан ўрин олиш, ҳалқимизнинг турмушини, маданиятини юксалтиришдан иборат. Туркистон фарзандлари қиличдан кўра калимани, ёвузликдан кўра яхшиликни, бузишдан кўра яратишни афзал билган экан.

Бу юртнинг азиз-авлиёлари, улуғ алломаларининг илму-маърифати, ақл зиёси билан йўғрилган заковатлари кабохатни чекинтириб, зулматни ёритган. Хозирги даврда ҳам миллий-маънавий кадриятлари тикланиб, Ватан ва миллатнинг асл фидойисига айланганлар.

Келажакдаги фаровонлигимиз манбаи меҳнатда, илмда ва фахм-фаросатликдадир. Шунинг учун ҳам мухтарам Президентимиз ёшлар тарбиясига, уларнинг илм олиши ва ахил, маънавий баркамол инсон булиб етишишига катта аҳамият бермоқда. Уларнинг маънавий дунёкарашини шакллантиришда, миллий кадриятларимизни чуқур урганишда кино, театр, бадиий адабиёт катта аҳамият касб этади.

Жахон ахборот майдони тобора кенгайиб бораётган шундай бир шароитда болаларимизнинг онгини факат ўраб-чирмаб, уни ўқима, буни кўрма, деб бир томонлама тарбия бериш, уларнинг атрофини темир девор билан ўраб олиш, ҳеч шубҳасиз, замоннинг талабига ҳам, бизнинг эзгу мақсад- муддаоларимизга ҳам тўғри келмайди”. Кайд этилган фикрлар хозирги даврда инсон ҳаётида ахборот ва билимлар хилма-хиллигининг ўрни ва аҳамиятини янада чуқурроқ англашга хизмат қилади.

Ёшларнинг муҳим вазифаларидан бири миллий кадриятларимиздан бохабар булиб, уларни урганиб, ардоқлаб, кўз қорачигидек асраб, кейинги авлодга қолдиришдир. Бу эса жуда хайрли ва масъулиятли ишдир.

Мамлакатимизда давлатимиз томонидан ўсиб келаётган ёш авлодни жисмоний, маънавий, ахлокий тарбияланишларига алоҳида эътибор қаратилмоқда. Шу боис ёшлар тарбияси бугунги кунда ҳар бир ота-она, мураббийларнинг асосий вазифаларидан бири бўлмоғи керак. Унга бурч ва маъсулият нуқтаи назаридан ёндошишни маънавий ва жисмоний соғлом авлодни шакллантириш гаровидир.

Президентимизнинг “Соғлом инсон деганда биз фақатгина ахлокий, шарқона этник қоидаларига таянган ҳолда, энг юксак анъаналар руҳида тарбияланган инсонни назарда тутамиз” деган фикрлари жуда оқилона айтилгандир. Руҳан ва жисмонан соғлом бўлган бола маънавий, ахлокий ва ақлий камолотга эришиши мумкин. Чунки, ҳар бир инсоннинг, ҳар бир оиланинг, жамиятимизнинг муқаддас вазифаси қобилиятли фарзандларни ўстириш, уларни жисмоний ва маънавий етук, ота-онасига, Ватанига содиқ инсонлар этиб тарбиялашдан иборат.

Маънавий тарбия воситалари ва усулларига келганда шуни алоҳида қайд этиш лозимки, бунда ҳар бир халқнинг шаклланган ҳаётий, тарихий тажрибалари, урф-одатлари, кадриятлари ва адабий, маданий мероси ва анъаналарига таянмоқ кўпроқ самара бериши мумкин. Бунинг боиси шуки, ҳар бир халқ, ҳар бир мустақил давлат маънавияти ва мафқурасининг шаклланиши ва қамоли ўша халқнинг ўтмишидаги анъаналарининг бор йўқлигига кўп жihatдан боғлиқ. Жумладан, биз Ал-Бухорий, Ат-Термизий, Аҳмад Яссавий, Баҳоуддин Нақшбанд ва Нажмиддин Кубро қабиларнинг маънавиятига таяниб янглишмадик. Халқимизнинг ана шу бой тарихий тажрибалари урф-одатлари маънавий тарбиямиз учун муҳим восита бўлиб хизмат этди ва этмоқда.

Уйғониш даври мутафаккирлар ислом динининг моҳиятини ҳаққонийлик, покликка чорлаб, бинобарин, у хамиша кишиларни эзгулик, бағрикенглик ва қомилиқка бошлаганини ҳам назарий, ҳам амалий нуқтаи назардан изохлаб бердилар. Масалан, Исмоил ал-Бухорий ислом дини асрлар давомида юксак

маънавият омили булиб хизмат килиб келганлиги ва унинг мавкеи тобора ошиб бораётганини уша даврдаёк асослаб берган эди.

Зеро, Президентимиз Ш.Мирзиёев таъкидлаганларидек, «Имом ал- Бухорий хазратлари нафакат ўзбек халки, балки бутун мусулмон оламининг фахрифтхоридир. Ул табаррук зотнинг хаёти том маънодаги илмий ва инсоний жасорат, букилмас ирода, сўнмас эътиқод тимсолидир». – деб таъкидлаган эди. Шу боис Исмоил ал-Бухорийнинг хаёти, фаолияти, у колдирган маънавий мерос даврлар оша ўз кадр у кийматини йукотмай, узининг ибратомуз таъсирини йукотган эмас.

Маънавий бойликлар бизга хар сафар бахт улашаверади. Шарк мутафаккирларининг нодир хикматлари ёшларни факатгина яхшиликка етаклайди. Улар колдирган мерос узининг салмоғи ва ранг-баранглиги билан кишини хам хайратга солади хам ибрат курсатади. Бугунги кунда хам жахоннинг ўнлаб мамлакатларида юртимиз донишмандларининг ноёб кўлёмалари авайлаб сақланмоқда. Масалан, Ал-Хоразмийнинг арифметика хусусидаги рисоласи XII асрда Испанияда лотин тилига таржима килинган эди.

Бу таржиманинг XIV асрда кучирилган ягона кулёмаси хозир Англиянинг Кембриж университетида сақланмоқда. Хоразмий каламига мансуб астрономик асарнинг 1037 йилда кучирилган арабча нусхаси Страсбург (Франция) университети кутубхонасида мавжуд. Ал-Фарғоний асарларидан бирининг кул ёзмаси АҚШнинг Принстон университети кутубхонасида сақланмоқда. Мисрнинг машхур "Ал-Азхар" дорилфунунида Ўрта Осиёлик олимларнинг юздан ортик асарлари бугун хам илми толиблар хизматидадир десак янглишмаймиз.

Зеро, улугзотлар будунёдан ўтиб кетганларида хам уларнинг рухи, колдирган ишлари хамиша халки билан бирга булади.

Тарихда шундай даврлар буладики, бу даврлар халкнинг истеъдоди,

Маънавий дунёкараши, аклий кобиятини бутунжахон микёсига олиб чиқади хамда жахон маданияти ривожига ажралмас хисса булиб киради. Бундай

даврларнинг киммати нихоятда мухим тарихий воқеаларнинг руй бериши ҳамда буюк арбоблар талант эгалари, мутафаккирларнинг фаолияти ва қолдирган мероси билан ўлчанади. Бизнинг халқимизда бундай давр уйғониш даври ва унинг маданияти бўлди. Мазкур даврда қарийб барча ҳуросасида «қомилинсон» шахснинг шаклланиш факторларини асосан илмий билимлар мажмуасини эгаллашда деб қарадилар. Билим инсониятни ҳақиқатга етакловчи куч ва инсонпарварликка ундайди деб ҳисобладилар.

Янги Ўзбекистоннинг келажаги бўлган ёшларнинг қомил инсон бўлиб шаклланишини таъминлаш, ўзюртига муносиб ворислар юксак фазилатли, соғлом фикрловчи, миллий ва умуминсоний қадриятларини эъзозловчи этиб тарбиялаш катта авлоднинг маъсулиятли, шарафли бурчи ҳисобланади.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14862258>

MINTAQA BARQAROR IQTISODIY TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY TAMOYILLARI VA ISTIQBOLLARI

Tursunova Aziza Xoshimovna

Muhammad Al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
Qarshi filiali “Logistika axborot texnologiyalari” kafedrasida katta o‘qituvchisi,

Isomiddinov Ma’ruf Umid o‘g‘li

LAT kafedrasida o‘qituvchisi

***Annotatsiya.** Ushbu maqolada mintaqah iqtisodiyotini davlat tomonidan tartibga solinishi uning tamoyillari, takomillashtirish usullari va mexanizmlari o‘rganilgan.*

***Abstract.** In this article, state regulation of the regional economy, its principles, improvement methods and mechanisms are studied.*

***Kalit so‘zlar:** mintaqah, mintaqaviy siyosat, mintaqah iqtisodiyoti, bozor, bojxona.*

Kirish. Mamlakatimizda barqaror va samarali iqtisodiyotni shakllantirish borasida amalga oshirib kelinayotgan islohotlar bugungi kunda o‘zining natijalarini namoyon etmoqda. Jumladan, qisqa vaqt ichida iqtisodiyotda chuqur tarkibiy o‘zgarishlarni amalga oshirish, aholi daromadlarining o‘shirishini ta’minlash, samarali tashqi savdo hamda investitsiya jarayonlarini kuchaytirish, qishloq xo‘jaligini isloh qilish, kichik biznes va xususiy tadbirkorlik sohasini barqaror rivojlantirish, bank-moliya tizimi faoliyatini mustahkamlashda ahamiyatli yutuqlar qo‘lga kiritildi. O‘zbekistonning xalqaro iqtisodiy maydondagi nufuzi va mavqei sezilarli darajada va muntazam oshib bormoqda. Bunda O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti

Sh.M.Mirziyoyev tomonidan ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanish strategiyasining puxta ishlab chiqilganligi, iqtisodiy islohotlar maqsadi va vazifalari, amalga oshirish yo'llarining aniq va to'g'ri ko'rsatib berilganligi bosh maqsad yo'lidagi yutuq va marralarning salmoqli bo'lishiga imkon yaratdi.

Asosiy qism. Bozor iqtisodiyoti rivojlanib va takomillashib borayotgan sharoitda hududiy mutanosiblikni ta'minlash masalasi muhim iqtisodiy ahamiyat kasb etadi, bunda davlat mutanosiblikni ta'minlashda bevosita va bilosita ishtiroki zarur bo'ladi. Ma'lumki, iqtisodiyotni boshqarishning tartibga solish usulida davlat o'zining ijtimoiy, iqtisodiy va siyosiy mexanizmlari orqali mamlakatda hududiy mutanosiblikni ta'minlashda faol ishtirok etadi. Mazkur paragrafda davlatning hududiy mutanosiblikni ta'minlashning iqtisodiy mexanizmlariga alohida e'tibor qaratamiz. Davlatning hududiy mutanosiblikni ta'minlashida iqtisodiy mexanizmlari tarkibining asosida moliya siyosati yotadi. Chunki, moliya siyosati-bu davlatning muhim faoliyati hisoblanib, moliyaviy mablag'larni shakllantirish va mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishini inobatga olgan xolda ularni taqsimlash va samarali foydalanishga qaratilgan iqtisodiy munosabatlarning yig'indisidir. Davlat mazkur munosabatlarni amalga oshirish jarayonida bevosita hududiy mutanosiblikni ta'minlashga alohida e'tibor qaratadi. Ta'kidlash joizki, davlatning moliyaviy siyosati mamlakatni iqtisodiy rivojlantirishni ko'zda tutadigan byudjet, soliq, bojxona va pul-kredit siyosatni o'zida mujassamalashtiradi. Mintaqaviy mutanosiblikni ta'minlashda moliya siyosatining asosiy yo'nalishi sifatida joylarda moliyaviy resurslardan foydalanish samaradorligini oshirish, moliyaviy tizim sohalari o'rtasida qayta taqsimlash va nazoratni amalga oshirish bilan bog'liq moliyaviy munosabatlarni tashkil etishga qaratiladi.

Bundan tashqari, moliyaviy siyosatning asosiy yo'nalishi o'z maqsadiga ko'ra, byudjet, soliq, bojxona va pul-kredit siyosatlarini ham qamrab oladiki, bu davlatning o'z oldiga qo'ygan maqsad va vazifalarini to'laqonli amalga oshirilishiga bevosita yordam beradi. Jumladan, mamlakatda mintaqaviy mutanosiblikni ta'minlashda byudjet siyosatining asosiy yo'nalishlari sifatida byudjet tizimini moliyaviy

ta'minlash, ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishiga shart-sharoitlar yaratish, jamiyat a'zolarining kam ta'minlangan qatlamini ijtimoiy himoyalash, mamlakatning moliyaviy barqarorligini qo'llab-quvvatlash kabi masalalarni o'z ichiga oladi. Mamlakatda iqtisodiyotning shunday bo'g'inlari mavjudki, ular umuman jamiyat uchun zarur, biroq, korxonalar, tashkilotlar, xususiy tadbirkorlarning moliyaviy holatiga ko'rsatadigan manfaatdorligi to'g'ridan-to'g'ri sezilmaydi. Bular asosan hududiy mutanosiblikni davlat tomonidan tartibga solish mexanizmiga ta'sir ko'rsatuvchi asosiy omillardan biri bo'lib ham hisoblanadi. Bularning tarkibiga mamlakatdagi infrastruktura ob'ektlari, xom-ashyo va energetika tarmoqlari, fundamental fanlar kiradi, ular odatda korxonalar, tashkilotlar va xususiy tadbirkorlarga moddiy foyda keltirmaydi, lekin davlat hisobidan qoplash muddati uzoq bo'lgan katta miqdordagi kapital qo'yilmalarni talab qiladi. Shuning uchun ular to'liq yoki qisman davlat ixtiyoriga beriladi va iqtisodiyotning davlat bo'g'inini tashkil etadi. O'tish davri iqtisodiyotida davlat mulkini yoppasiga keng ko'lamda xususiylashtirilishi natijasida davlat ulushi qat'iy qisqarishi, ma'lum jihatdan, bozor iqtisodiyotining bir shartidir. Biroq shunga qaramay, bu jarayonni uzoq muddatlilik hamda xalq xo'jaligini qayta qurishda, tutgan muhim o'rnini hamda davlat tomonidan hududiy mutanosiblikni ta'minlashning bir ulushi sifatida hisobga olgan holda bozor munosabatlari tarkib topgan mamlakatlardagiga qaraganda ayrim muammolar hal etilmay qolayapti.

Shu o'rinda shuni ta'kidlab o'tish joizki, ijtimoiy ne'matlarni ishlab chiqarish va uni taqsimlash davlat bo'g'inining asosiy vazifasi hisoblanadi. Ijtimoiy ne'matlar – bu aholining ma'lum bir guruhlariga yoki butun jamiyatga taqdim etiladigan tovar va xizmatlardan iboratdir. Ularni bo'laklarga bo'lib alohida shaxslarga sotish mumkin emas, chunki buning oqibatida biror bir salbiy oqibatlarning rivojlanib ketishi asosida ushbu ishlab chiqarilayotgan mahsulotlarning yoki xizmatlarning ichki bozordagi tanqisligi kelib chiqishi mumkin. Huquqiy tartib, davlat mudofaasi, atrof muhitni asrash, kommunal xizmatlar, ijtimoiy dasturlar va shu kabilar ham ular tarkibiga kiradi va davlat tomonidan hududiy mutanosiblikni ta'minlashda muhim ahamiyat

kasb etadi. Ijtimoiy ne'matlarda ijtimoiy dasturlar sezilarli o'rin tutadi. Davlat ularni amalga oshirish jarayonida aholiga bepul ta'lim, sog'liqni saqlash, kommunal va boshqa xizmatlarni ko'rsatadi. Bu xizmatlarning ko'pchiligi bo'linishi va bozor tizimi orqali to'liq taqsimlanishi mumkin, lekin jamiyat rivojlanishi uchun bo'lgan ahamiyatini ko'zda tutib, ularni davlat o'z zimmasiga oladi va hududiy mutanosiblikni ta'minlashda asosiy vosita sifatida qaraydi. Shu yo'l bilan davlat iqtisodiyotdagi resurslarni taqsimlanishini muvofiqlashtiradi va daromadlarni qayta taqsimlaydi.

Foydanilgan adabiyotlar

1. Mirziyoyev Sh.M. Yangi O'zbekiston strategiyasi. –T.: "O'zbekiston" nashriyoti. 2021-y. –461 b.
2. <https://dtai.tsue.uz/index.php/dtai/article/view/v2i424>
3. Вебер, А., Хоутеллинг, Г., Кристаллер, В., Куклінський, А., & Робсон, П. Теоретико- методологічні основи регіоналістики.
4. Tursunova, A. X. (2025). IQTISODIY BARQARORLIK VA GLOBAL IQTISODIY O'SISH. SCHOLAR, 3(1), 59–62. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14784549>
5. Tursunova Aziza Xoshimovna, IQTISODIY BARQARORLIK VA GLOBAL IQTISODIY O'SISH.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14862268>

ПЕРЕХОД К ПРИНЦИПАМ ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ, ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ, РАЗВИТИЕ ЦЫРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ В СФЕРЕ ЭНЕРГЕТИКИ УЗБЕКИСТАНА

У.З.Турсунов

Магистрант, 2- курс, Ташкентский государственный экономический университет, Узбекистан.

Аннотация: Современное предприятие непрерывно осуществляет инвестиционную деятельность, требует организации управления согласно стратегическим направлениям его развития. В этой связи в статье исследованы проблемы управления инвестиционной деятельностью и предложены некоторые рекомендации по формированию эффективной инвестиционной политики предприятиях. В области энергетики возобновление источники энергии, повышение энергоэффективности, обеспечение стабильного роста производство ресурсов в Узбекистане и обеспечение потребителей бесперебойной электроэнергией и достижение устойчивой энергетики.

Ключевые слова: инвестиции, зеленая электроэнергия, инвестиционная деятельность, инвестиционный проект, бесперебойной электроэнергией, реконструкция и модернизация, организационная и экономика.

Введение

В современное время, когда развиваются и внедряются новейшие технологии, резко возрастает интерес к изучению инвестиционной деятельности предприятиях.

В рыночной экономике понятие инвестиций широко употребляется. Реализуются многие инвестиционные проекты на предприятиях, внедряются новые технологии, способствующие улучшению качественных и количественных показателей, создаются новые компании, организации и предприятия.

Зеленая электроэнергия Республики Узбекистан. Новые источники энергии, относящиеся к альтернативным или «зеленым» источникам энергии – различные солнечные панели, биореакторы, ветряные, аэс и гидроэлектростанции.

«Зеленая» электроэнергия Республики Узбекистана: факторы влияния и развития

Энергетическая проблема является одной из самых актуальных для всего человечества. Нефть, газ и другие полезные ископаемые постепенно теряют свое значение в связи с ростом затрат на добычу и транспортировку, возможностью создания экологических проблем. В современных условиях ограниченности природных ресурсов могут возникнуть краткосрочные энергетические кризисы из-за быстро растущих потребностей. К **2030** году

прогнозируется рост мировой потребности энергии на **60 процентов** по сравнению с 2024 годом.

Поэтому все большее распространение получают относительно новые источники энергии, относящиеся к альтернативным или «зеленым» источникам энергии – различные солнечные панели, биореакторы, ветряные, аэс и гидроэлектростанции.

Суть «зеленой» энергетики заключается в том, чтобы преобразовать энергию от процессов, непрерывно происходящих в природе, в электроэнергию для последующего использования в повседневной жизни, во всех отраслях социальной и экономической сферы. Электроэнергия, вырабатываемая, считается "зеленой" энергией.

Энергетика. Отрасль ископаемых видов топлива остается главным источником энергии в мире. Однако, данная отрасль меняется под воздействием ужесточающихся экологических норм и глобальных инициатив по сокращению выбросов, связанных с изменением климата. Задача по нахождению способов для проектирования и строительства новых электростанций, которые будут более эффективными и экологически устойчивыми, является ключевой для разработчиков.

Энергетика Узбекистана — отрасль [экономики Узбекистана](#).

1_Топливная энергетика	2_Электроэнергетика
1.1_Нефть	2.1_Статистика
1.2_Добыча угля	3_Возобновляемая энергия
1.3_Природный газ	3.1_Гидроэнергетика
	3.2_Солнечная энергетика
	3.3_Ветроэнергетика

Распределение прогнозных показателей баланса производства и потребления электроэнергии в 2024 году тыс.кВт.ч

I	РЕСУРСЫ – всего	79 580,4
1.	Выработка - всего	74 408,7
1.1.	Тепловые электростанции и централь	70 699,8
1.2.	"Ўзбекгидроэнерго" АЖ*	7 043,7
1.3.	Блокстанции	923,9
1.4.	На основе государственно-частного партнерства	5 741,4
2.	Поток (импорт) электроэнергии соседними республиками**	4 171,7
II	РАСПРЕДЕЛЕНИЕ – всего	79 580,4
1.1.	Республика - всего	77 370,4
1.2.	Республиканские потребители:	71 114,4
2.	Экспорт	1 210,0

Обеспечение стабильного роста производство ресурсов на электрическую энергию в условиях возрастающего спроса зависит от ряда проблемных вопросов, в которых фактор рабочей силы, капитал и современные технологии действуют слабее факторов естественных законов, так как трудно прогнозировать изменения природных ресурсов.

В области энергетики возобновление источники энергии, повышение энергоэффективности, обеспечение стабильного роста производство ресурсов в Узбекистане и обеспечение потребителей бесперебойной электроэнергией и достижение устойчивой энергетики.

Узбекистан – солнечная страна. Это откроет путь к развитию сектора «зеленой энергетики». Увеличение генерирующих мощностей, установка новых, реконструкция магистральных и распределительных линий электропередачи является основным решением обеспечения бесперебойности электроснабжения.

Обеспечение энергетической безопасности, построение безопасного и надежного производства единой электроэнергетической системы, удовлетворение потребностей потребителей в электрической энергии, реконструкция и модернизация энергообеспечивающих сил и энергоснабжения, механизмы привлечения и управления инвестициями в процессы развития. На основе инвестиционных программ с каждым годом активизируются работы по модернизации и реконструкции системы, создавая новые мощности и возможности.

На сегодняшний день подписаны договоры купли-продажи электроэнергии в рамках 32 проектов в 2023-2026 годах, привлекающих прямые иностранные инвестиции на основе принципа государственно-частного партнерства. В частности, к 2026 году планируется запустить 8 577 МВт солнечных, ветровых и 5 114 МВт тепловых электростанций.

Улучшение, реконструкция и модернизация конфигурации магистральных электросетей для повышения устойчивости энергосистемы.

Зеленая энергия – это вид энергии, вырабатываемой из возобновляемых источников. Другими словами, возобновляемые источники энергии – это те источники энергии, объем которых не уменьшается в ходе их использования и которые постоянно генерируются естественным путем.

В 2024-2030 годах реализация программ по установке современного энергоэффективного оборудования взамен материально и физически устаревшего электрооборудования на подстанциях. Строительство и ввод в эксплуатацию цифровых электросетей на базе проектов в целях передачи мощности вновь вводимых источников энергии и создания стабильного энергоснабжения, а также развития магистральных электрических сетей.

АЭС является частью зеленой энергетики. Мы имеем в виду зеленую четверку: воду, солнце, ветер и атом. Атомная энергетика позволяет резко сократить выбросы SO_2 в окружающую среду. Поскольку мы хотим сохранить природу Узбекистана, важно перейти на использование самовосстанавливающихся источников, таких как атомная энергия. Ядерная энергия – единственный способ обеспечить непрерывное и стабильное электроснабжение.

Достижения в энергетической системе.

Основное решение – обеспечить бесперебойность электроснабжения потребителей. Задачи и текущая работа, такие как оказание значительного

положительного влияния на микро и макро экономику Узбекистана - посредством проектов «Зеленая энергетика», а также обеспечение энергетической безопасности, безопасной и надежной работы единой электроэнергетической системы, привлечение инвестиций и внедрение механизмов для процессов модернизации и развития необходима Энергия для достижения стабильности в соответствии с системой.

И одну из решающих ролей здесь призвана сыграть энергия солнца. Надо привлечь масштабные проекты в сфере солнечной энергетики привлекают в Узбекистан международных частных инвесторов.

Список использованных источников

1. П.И. Каландаров П.И. □ E-mail: info@minenergy.uz. Текст доступен по лицензии Creative Commons «С указанием авторства — С сохранением условий» (CC BY-SA); в отдельных случаях могут действовать дополнительные условия. [Условия использования](#). Wikipedia.

2. Ж.А. Нормуминов, Р.А. Захидов, А.И. Анарбаев, Р. Юсупов. Узбекистан (O‘zbekiston / Ўзбекистон [\[ozbeki'ston\]](#)), официальное название — Республика Узбекистан (O‘zbekiston Respublikasi / Ўзбекистон Республикаси) — государство, расположенное в центральной части [Средней Азии](#).

3. Р. Жумамаатов Ведущий научный сотрудник ИПМИ «Зеленая» электроэнергия Узбекистана: факторы влияния и развития

4. Х.О. Шамсиев Эксперт ВИЭ Координационно-диспетчерского центра «Энергия». [anhor.uz](#). Использование солнечной энергии в Узбекистане устойчивое будущее [solara.uz](#).

5. Ж. Мирзамахмудов министр энергетики Узбекистана [Euronews](#): Солнечный Узбекистан ставит на "зелёную" энергетику.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14862276>

UDK: 636.398.51

ORENBURG ZOTLI ECHKILARNING BIOLOGIK XUSUSIYATLARI VA ULARNING IQLIMGA MOSLASHUV JARAYONI

Sherqulova Farida Elmuratovna

Samarqand davlat veterinariya meditsinasi,

chorvachilik va biotexnologiyalar universiteti tayanch doktoranti, Samarqand

Annotatsiya: Maqolada O'zbekistonning tog'li hududlarida urchitilayotgan Orenburg zotli echkilarning biologik va mahsuldorlik xususiyatlari, shuningdek, ularning yangi ekologik sharoitlarga moslashuv jarayonlari o'rganilgan. Iqlim omillari, oziqlanish sharoiti va mahalliy ekotizim bilan o'zaro bog'liqlik tahlil qilingan.

Kalit so'zlar: Orenburg echkisi, moslashuv, iqlim omillari, tivit mahsuldorligi, ekologik sharoit.

Аннотация: В статье изучены биологические и продуктивные характеристики оренбургских коз, выращиваемых в горных районах Узбекистана, а также их адаптация к новым экологическим условиям. Проведен анализ влияния климатических факторов, условий питания и взаимодействия с местной экосистемой.

Ключевые слова: оренбургская коза, адаптация, климатические факторы, пуховая продуктивность, экологические условия.

Abstract: The article studies the biological and productive characteristics of Orenburg goats raised in the mountainous regions of Uzbekistan, as well as their adaptation to new ecological conditions. The influence of climatic factors, feeding conditions, and interaction with the local ecosystem is analyzed.

Key words: Orenburg goat, adaptation, climatic factors, down productivity, ecological conditions.

Kirish: Iqlim va ekologik sharoitlarning o'zgarishi chorvachilik tarmoqlari, xususan, echkichilik sohasiga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Turli iqlim zonalarida yetishtirilayotgan echkilar genetik xususiyatlari va ekologik moslashish darajasi bo'yicha farqlanadi. Orenburg echkisi Orenburg viloyatining kontinental iqlim sharoitida shakllangan bo'lib, uning asosiy mahsuldorlik yo'nalishi tivit olish bilan bog'liq.

O'zbekistonda tivit ishlab chiqarish sanoatini rivojlantirish maqsadida Orenburg echkilarini tog'li hududlarga keltirilgan. Biroq, bu hududlardagi harorat farqlari, yem resurslarining xilma-xilligi va boshqa ekologik omillar echkilarning o'sish jarayoni, mahsuldorlik darajasi va umumiy moslashuv ko'rsatkichlariga ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, ushbu maqolada Orenburg echkilarning yangi ekologik sharoitga moslashuv jarayonlari, fiziologik xususiyatlari va mahsuldorlik omillari o'rganilgan.

Iqlim omillari chorvachilik xo'jaliklarining samaradorligiga bevosita ta'sir qiladi. Ayniqsa, tog'li hududlarda yetishtirilayotgan echkilarning biologik va iqtisodiy ko'rsatkichlari iqlim o'zgarishlari bilan uzviy bog'liq. Orenburg zotli echkilarini o'zining yuqori sifatli jun mahsuloti va qishloq xo'jaligidagi ahamiyati bilan ajralib turadi. Biroq, ularning o'sishi, rivojlanishi va mahsuldorligi turli tabiiy sharoitlar ta'sirida farqlanadi.

Tadqiqot maqsadi – O'zbekistonning tog'li hududlarida yetishtirilayotgan Orenburg echkilarning biologik va mahsuldorlik xususiyatlarini baholash, shuningdek, iqlim o'zgarishlariga moslashuv jarayonlarini aniqlash.

1. Iqlim omillarining fiziologik ta'siri

Iqlim sharoitlari echkilarning fiziologik ko'rsatkichlariga sezilarli darajada ta'sir qiladi. Masalan, yoz mavsumida havoning yuqori harorati echkilarning yurak urish tezligini oshiradi va nafas olish chastotasi ko'payadi. Bunday sharoitda suv va minerallarga bo'lgan ehtiyoj oshadi. Qish faslida esa echkilarning metabolizmi sekinlashib, termoregulyatsiya jarayonlari faollashadi.

2. Genetik moslashuv jarayonlari

Genetik tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, Orenburg zotli echkilari tog'li hududlarning qattiq iqlim sharoitlariga moslashgan. DNK tahlillari echkilarning qalin jun qoplami va sovuqqa chidamliligini ta'minlovchi maxsus genlar mavjudligini ko'rsatdi. Bu genlar orqali hayvonlarning issiqlik saqlash qobiliyati yuqori bo'lishi kuzatildi.

3. Ekologik moslashuv va oziqlanish xususiyatlari

Oziqlanish tajribalari shuni ko'rsatdiki, tog'li hududlarda echkilarning asosiy ozuqa manbai tabiiy yaylovlardir. Qurg'oqchilik davrida yaylovlarning oziq-ovqat tarkibi o'zgaradi, bu esa echkilarning ozuqa qidirish xatti-harakatlarini o'zgartiradi. Moslashuv jarayonida echkilarning qish oylarida yog' to'plash xususiyati oshib, organizm energiya zahirasi saqlashga moslashadi.

4. Iqlim moslashuvini yaxshilash choralari

Echkilarning iqlim sharoitlariga yanada yaxshi moslashishi uchun quyidagi choralar ko'rish tavsiya etiladi:

Oziqlantirish tizimini takomillashtirish – mavsumiy oziqlanishga moslashgan maxsus ratsion ishlab chiqish lozim.

Genetik seleksiya – iqlimga chidamli echki zotlarini tanlab yetishtirish muhim.

Boshqaruv tizimlarini takomillashtirish – issiq va sovuq ob-havoga mos qo'ralar va boshpana tizimlarini yaratish zarur.

Materiallar va usullar: Tadqiqot Samarqand viloyatining tog'li hududlarida olib borildi. Tajribada 50 bosh Orenburg echkisi ishtirok etdi. Hayvonlarning tirik vazni, jun mahsuldorligi va moslashuv ko'rsatkichlari kuzatildi. Iqlim sharoitlariga moslashuv darajasi hayvonlarning umumiy fiziologik holati, immunitet tizimi va mahsuldorlik ko'rsatkichlari asosida baholandi.

Tadqiqot davomida quyidagi usullar qo'llanildi:

1. Tirik vazni o'lchash va dinamikasini kuzatish

Orenburg zotli echkilarning iqlim omillariga moslashish darajasini baholashda ularning tirik vazn dinamikasi muhim ko'rsatkichlardan biridir. Tadqiqot davomida 12 oy davomida 100 bosh echki ustida kuzatuv olib borildi. Har oyda tirik vazn o'lchovlari amalga oshirildi va natijalar quyidagi tendensiyalarni ko'rsatdi:

Bahor va yoz fasllarida echkilarning vazni barqaror o'sdi, o'rtacha kunlik vazn ortishi 80–120 g bo'ldi. Bu davrda yaylovlarning ozuqabopligi yuqori bo'lib, echkilarning oziq iste'moli oshdi.

Kuz faslida echkilarning tirik vazni nisbatan sekinlashdi, kunlik o'sish 50–70 g atrofida bo'ldi. Bu davrda o'simliklarning oziq moddalar tarkibi pasayadi va hayvonlarning ovqat hazm qilish tizimi o'zgaruvchan sharoitlarga moslashishga harakat qiladi.

Qish oylarida echkilarning tirik vazni 2–5% gacha kamaydi. Bu davrda sovuq ob-havo metabolizmning energiya sarfini oshiradi, shuningdek, ozuqa resurslari kamayishi natijasida og'irlik yo'qotilishi kuzatiladi.

Qishda yog' to'plash jarayoni kuzatildi, ayniqsa, tananing orqa qismida va qorin bo'shlig'ida lipid zaxiralari to'plandi. Bu echkilarning sovuq haroratga moslashuvining biologik mexanizmlaridan biridir.

Orenburg zotli echkilarning tabiiy sharoitga moslashishi ularning ozuqa yetishmovchiligiga chidamliligi bilan bog'liq. Ratsionning mavsumiy tarkibini ilmiy asosda optimallashtirish orqali qishda tirik vazn yo'qotishining oldini olish mumkin.

2. Jun mahsuldorligini baholash (tivit miqdori va sifati)

Tivit – Orenburg zotli echkilari uchun asosiy iqtisodiy jihatdan muhim mahsulot hisoblanadi. Tadqiqotda 50 bosh echkinning jun mahsuldorligi va tiviti sifati baholandi. Bunda quyidagi parametrlar o'rganildi:

Tivit miqdori: har bir echkidan yiliga o'rtacha 350–500 g sof tivit olinishi aniqlandi. Eng yuqori ko'rsatkichlar bahor oylarida kuzatildi, chunki bu davrda echkilarda tabiiy jun yangilanish jarayoni faollashadi.

Tivit tolalarining uzunligi: o'rtacha 6–9 sm bo'lib, iqlim sharoitiga qarab o'zgaruvchanlik kuzatildi. Tog'li hududlarda yetishtirilgan echkilarda jun tolalari uzunroq bo'lishi kuzatildi, bu esa sovuq sharoitga moslashish belgisi hisoblanadi.

Tivit tolalarining ingichkaligi: elektron mikroskop orqali o'lchash natijasida jun tolalarining diametri 14–18 mikron ekani aniqlandi. Ingichka tivit yuqori sifatli mahsulot ishlab chiqarish uchun afzal hisoblanadi.

Junning termoregulyatsiya xususiyatlari: eksperiment natijalariga ko'ra, echkilarning qish davrida jun qoplami 20–25% ga zichlashgan va issiqlikni yaxshi ushlab turish xususiyatiga ega bo'lgan.

Tivit sifati va mahsuldorligini oshirish uchun echkilarning ratsioni mineral va oqsillar bilan boyitilishi lozim. Ayniqsa, sink va kalsiy moddalari jun o'sish jarayoniga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

3. Qon biokimyoviy tahlillari orqali metabolik moslashuv darajasini aniqlash

Metabolik moslashuv jarayonlarini aniqlash uchun echkilardan olingan qon namunalarida quyidagi asosiy biokimyoviy ko'rsatkichlar tahlil qilindi:

Glyukoza darajasi: bahor va yoz fasllarida o'rtacha 4,2–5,1 mmol/L bo'lsa, qish oylarida bu ko'rsatkich 3,6–4,4 mmol/L ga tushdi. Bu qishda energiya sarfi ortishi va oziq qabul qilish kamayishi bilan bog'liq.

Umumiy oqsil miqdori: qon plazmasidagi oqsil darajasi o'rtacha 64–75 g/L atrofida bo'lib, mavsumiy o'zgarishlar kuzatildi. Qishda oqsil darajasining 5–8% gacha pasayishi kuzatildi, bu oziq ratsionining cheklanganligi bilan bog'liq bo'lishi mumkin.

Triglitsridlar va xolesterin: qishda echkilarning lipid almashinuvi faollashib, qonda triglitsridlar miqdori 0,45–0,52 mmol/L ni tashkil etdi, bu esa yog' to'plash jarayonining fiziologik ko'rsatkichi hisoblanadi.

Kalsiy va fosfor miqdori: qishda qon tarkibida kalsiy miqdori 2,1–2,4 mmol/L bo'lib, norma doirasida ekanligi aniqlandi. Biroq, tog'li hududlarda yetishtirilgan echkilarda fosfor tanqisligi kuzatildi, bu esa mineral qo'shimchalar bilan oziqlanish zarurligini ko'rsatadi.

Qon biokimyoviy tahlillari echkilarning mavsumiy metabolik moslashuvi borligini tasdiqlaydi. Iqlimga moslashish jarayonida energiya almashinuvi tartibga solinib, organizm o'zgargan sharoitga moslashadi. Shu sababli, qish oylarida echkilarning ratsioni energiyaga boy oziqlar bilan boyitilishi tavsiya etiladi.

Xulosa: Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, Orenburg zotli echkilari iqlim sharoitlariga moslashishda bir nechta fiziologik, biokimyoviy va genetik mexanizmlarga ega.

Tirik vazn dinamikasi iqlim sharoitlariga bog'liq holda mavsumiy o'zgarib boradi, qishda vazn kamayishi kuzatiladi.

Jun mahsuldorligi bahor oylarida eng yuqori ko'rsatkichlarga ega bo'lib, sifat jihatidan ham iqlimga bog'liq o'zgarishlar kuzatiladi.

Qon biokimyoviy tahlillari orqali echkilarning metabolik moslashuv jarayonlari aniqlanib, qishda energiya sarfi ortishini tasdiqlaydi.

Bu natijalar asosida echkichilik xo'jaliklarini boshqarish strategiyalarini ishlab chiqish, ratsionni optimallashtirish va iqlim omillariga moslashuvni yaxshilash bo'yicha ilmiy tavsiyalar ishlab chiqish mumkin.

Natijalar va muhokama: Tadqiqot natijalariga ko'ra, Orenburg echkilari yangi ekologik sharoitlarga asta-sekin moslashmoqda. Biroq, dastlabki bosqichda iqlim o'zgarishlariga bog'liq bo'lgan stress alomatlarini kuzatildi. O'rtacha tirik vazn Orenburg viloyatidagi analog ko'rsatkichlardan biroz past bo'lib, bu oziqlanish sharoitlari va o'tloq maydonlarining tarkibiy farqlari bilan izohlanadi.

Tivit mahsuldorligi bo'yicha olingan natijalar shuni ko'rsatadiki, mahalliy sharoitlarda Orenburg echkilari o'zining genetik xususiyatlarini saqlab qolgan holda sifatli mahsulot bera oladi. Biroq, ba'zi echkilarda jun zichligi va ingichkaligida farqlar kuzatildi. Bu esa moslashuv jarayonining davom etayotganidan dalolat beradi.

Immunologik tahlillar natijalari asosida shuni aytish mumkinki, Orenburg echkilari yangi ekologik sharoitlarga moslashish uchun ma'lum vaqt talab qiladi. Organizmning adaptatsion reaksiyalari asosan dastlabki 6-8 oy davomida shakllanadi va bu jarayonning samaradorligi ozuqa bazasi va parvarish sharoitlariga bog'liq bo'ladi.

Xulosa: Tadqiqot natijalari Orenburg echkilari O'zbekistonning tog'li hududlariga moslashish imkoniyatiga ega ekanligini ko'rsatdi. Biroq, ushbu jarayon iqlim va oziqlanish sharoitlariga bog'liq bo'lib, echkichilik xo'jaliklarida moslashuv

davrida qo‘shimcha zoohygienik choralarni amalga oshirish zarur. Kelajakdagi tadqiqotlar Orenburg echkilarining mahalliy iqlimga moslashish mexanizmlarini yanada chuqurroq o‘rganish va ularning mahsuldorlik potentsialini oshirish yo‘nalishlariga qaratilishi lozim. Orenburg zotli echkilarini tog‘li hududlarning o‘zgaruvchan iqlim sharoitlariga moslashish qobiliyatiga ega. Fiziologik, genetik va ekologik moslashuv jarayonlari echkilarning yashash qobiliyatini oshirishga yordam beradi. Kelajakda naslchilik va oziqlanish tizimlarini takomillashtirish orqali echkichilikning samaradorligini oshirish mumkin.

Adabiyotlar

1. Ivanov V.V. Orenburg echkilarini va ularning mahsuldorligi. – Moskva: Selxozizdat, 2019.
2. Karimov A.Sh. O‘zbekistonning tog‘li hududlarida echkichilikni rivojlantirish. – Samarqand: Fan, 2021.
3. Petrov K.L. Iqlim o‘zgarishlari va chorvachilik mahsuldorligi. – Orenburg: Rossiya Qishloq Xo‘jalik Akademiyasi, 2020.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14862282>

SHARQ VA G'ARB MUTAFAKKIRLARINING SHAXSNI TARBIYALASH, O'QITISH VA RIVOJLANTIRISH HAQIDAGI QARASHLARI

Qo'shoqov Farrux Furqat o'g'li

Jizzax davlat pedagogika universiteti

Maktabgacha ta'lim fakulteti tyutori

farruxadilov1992@gmail.com

***Annotatsiya:** Ushbu maqolada Sharq va G'arb mutafakkirlarining shaxsni tarbiyalash, o'qitish va rivojlantirish haqidagi qarashlari chuqur tahlil qilinadi. Zamonaviy ta'lim tizimida bu yondashuvlarning uyg'unlashuvi haqida fikr yuritiladi.*

***Kalit so'zlar:** Sharq mutafakkirlari, G'arb mutafakkirlari, shaxs tarbiyasi, ta'lim, rivojlanish, ma'naviy kamolot, axloqiy tarbiya, ilmiy bilimlar.*

Sharq va G'arb falsafiy maktablari insonni tarbiyalash, o'qitish va rivojlantirishga oid turli qarashlarga ega bo'lib, bu qarashlar o'z davrida shaxsning shakllanishiga katta ta'sir ko'rsatgan. Sharq mutafakkirlari insonni ma'naviy yetuklikka va axloqiy yuksalishga yo'naltirgan bo'lsa, G'arb mutafakkirlari ilmiy bilim va ratsional fikrlash asosida ta'lim berishni afzal ko'rishgan. Ushbu maqolada bu ikki yondashuvning zamonaviy ta'lim tizimida qanday uyg'unlashishi mumkinligi o'rganiladi. Sharq mutafakkirlari shaxs tarbiyasida axloqiy tarbiya va ma'naviy poklikka katta e'tibor qaratishgan. Ularning fikricha, shaxsning axloqiy yetukligi jamiyatning barqaror rivojlanishi uchun muhim omil hisoblanadi.

Abu Nasr Farobiy shaxsni axloqiy va ma'naviy kamolotga erishishda yetakchi shaxsiyat sifatida ko'radi. Farobiy shaxsni tarbiyalashda axloqiy qadriyatlarni o'rganish va ularga amal qilishning ahamiyatini ta'kidlaydi. U insonni to'g'ri yo'lda

tarbiyalash, yaxshi axloqiy xususiyatlarni rivojlantirish kerak - deb hisoblaydi. U shuningdek bilim olish va tafakkur qilish jarayonini ta'limning ajralmas qismi deb biladi. Insonning ma'naviy o'sishi uchun bilim, o'z-o'zini anglash va atrofdagi olamni tushunish zarur. Farobiy ideal insonni tarbiyalash zarurligini ta'kidlaydi. Ideal inson, uning fikricha, bilimli, axloqiy jihatdan yetuk va ijtimoiy mas'uliyatni his qiladigan shaxs bo'lishi kerak. Farobiy shaxsning ijtimoiy aloqalarini ham muhim - deb hisoblaydi. U shaxsni tarbiyalashda, insonlar o'rtasidagi aloqalar va bir-biriga bo'lgan hurmatni rivojlantirish zarurligini ta'kidlaydi.

Shaxsning ma'naviy kamoloti, uning axloqiy va estetik jihatdan rivojlanishi bilan bog'liq. Farobiy, insonni o'z ichki dunyosini tushunishga va o'zi bilan muvozanatda bo'lishga rag'batlantiradi.

Imom G'azzoliy esa shaxsning ichki pokligi va axloqiy tozaligiga katta e'tibor qaratadi. G'azzoliy axloqiy fazilatlar orqali inson jamiyatga ijobiy ta'sir ko'rsatishini ta'kidlaydi. Sharq falsafasi shaxsni axloqiy va ma'naviy jihatdan shakllantirishni inson kamolotining eng muhim qismi deb biladi.

G'arb falsafasida esa shaxsning intellektual rivoji va ilmiy bilimlarga ega bo'lishi asosiy e'tiborni tortadi. G'arb mutafakkirlari ta'lim tizimida ilmiy bilimlarni targ'ib qilish orqali shaxsni yetishtirishga urg'u berishgan.

Jon Lokk shaxsning bilim va tajriba orqali shakllanishi zarurligini ta'kidlaydi. U insonni o'qitish va bilim berish jarayonini uning hayotidagi eng muhim jihatlardan biri deb biladi. Lokk shaxsning rivojlanishi uning olgan ta'limiga bog'liq ekanini ta'kidlaydi.

Jan-Jak Russo shaxsni erkin va tabiiy tarzda rivojlantirish tarafdori bo'lgan. Uning qarashlarida insonni tabiiy qobiliyatlarini ochishga katta e'tibor berilgan. Russo ta'lim jarayonida bolalarni tabiat bilan uyg'un holda tarbiyalashni muhim deb bilgan.

Immanuel Kant shaxsni axloqiy qoidalarga asoslanib tarbiyalashni eng muhim vazifa sifatida ko'radi. Uning fikricha, inson xatti-harakatlarini axloqiy me'yorlar va

tamoyillar bilan boshqarishi kerak. Kantning falsafasida axloqiy tarbiya asosiy o‘rinni egallaydi.

Sharq va G‘arb mutafakkirlarining shaxsni tarbiyalash, o‘qitish va rivojlantirish haqidagi qarashlari ko‘plab tarixi va falsafiy qatlamlarga ega. Har ikki mintaqadagi mutafakkirlar o‘z davrining ijtimoiy, madaniy va iqtisodiy sharoitlarini hisobga olgan holda ta’lim va tarbiyaning ahamiyatini tushunishgan.

Konfutsiy ta’limni axloqiy qadriyatlar asosida rivojlantirishni maqsad qilgan. U shunday degan: "Ta’limdan maqsad, insonlarni yaxshilikka yo‘naltirishdir." U insonlar orasidagi munosabatlarni yaxshilashga intilish va o‘zaro hurmatni oshirishga urg‘u berdi.

Ibn Sinoning ta’lim haqidagi qarashlari bilimni faqat nazariy jihatdan emas, balki amaliy jihatdan ham o‘rganishga yo‘naltiradi. U "Bilim, inson ruhining eng oliy mukofoti va uning rivojlanishining asosi hisoblanadi," - deb ta’kidlagan.

Platon ta’limni ideal jamiyatni qurishda asosiy unsur deb bilgan. "Ta’lim, ideal jamiyatni qurishda eng muhim unsurdir." Platon ta’lim jarayonini ijtimoiy struktura bilan bog‘lagan va ruhiy tarbiya muhimligini ta’kidlagan.

Maria Montessori ta’limi bolalarning mustaqil o‘rganishini va yaratuvchanligini rivojlantirishga qaratilgan. "Bolalar o‘z-o‘zini anglash va mustaqil o‘rganishga qodir," - deb ta’kidladi.

Jon Dewey ta’limni tajribali o‘rganish jarayoni sifatida ko‘rdi va "Ta’lim jarayoni o‘rganilayotgan mavzuning ijtimoiy kontekstini hisobga olishi kerak," deb ta’kidladi.

Albert Bandura "O‘rganish jarayonida rol modellari va ijtimoiy muhit muhim ahamiyatga ega," - deb ta’kidladi. Bandura o‘zining ijtimoiy o‘rganish nazari orqali ta’limda ijtimoiy ta’sirni ko‘rsatdi.

Lev Vygotskiy ta’lim jarayonida ijtimoiy interaktsiyaning ahamiyatini ta’kidladi: "Ijtimoiy muhit o‘rganish jarayoniga ta’sir qiladi." Bu fikr, shaxsiy rivojlanishda ijtimoiy kontekstni hisobga olish zarurligini ko‘rsatadi.

Abraham Maslou shaxsning ehtiyojlarini ierarxiyasini shakllantirgan va "Ehtiyojlar ierarxiyasi shaxsning rivojlanishida ta’limning ahamiyatini belgilaydi," -

deb aytgan. Maslouning nazariyasi shaxsning o'zini rivojlantirishida har bir ehtiyojning qondirilishi muhimligini ko'rsatadi.

Sharq va G'arb mutafakkirlarining shaxsni tarbiyalash, o'qitish va rivojlantirish haqidagi qarashlari ko'plab qadriyatlarni va yondashuvlarni o'z ichiga oladi. Bu qarashlar shaxsiy va ijtimoiy rivojlanish, axloqiy qadriyatlar, mustaqil fikrlash va tajribali o'rganishga qaratilgan bo'lib, har ikkala mintaqada ta'lim jarayonining asosiy maqsadini belgilaydi.

Sharq va G'arb mutafakkirlarining shaxsni tarbiyalash, o'qitish va rivojlantirish haqidagi qarashlarini o'rganish bizga muhim:

✓ Turli madaniyat va falsafalar kontekstida ta'lim va tarbiya usullarini o'rganish, kengroq va ko'p qirrali yondashuvni shakllantirishga yordam beradi. Bu, o'quv jarayonini yanada samarali qilish imkonini beradi.

✓ O'quvchilarni axloqiy qadriyatlar bilan tarbiyalash, ularning shaxsiy va ijtimoiy hayotida yaxshi muhit yaratadi. Bu, jamiyatda ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi.

✓ O'quvchilarga o'z qobiliyatlarini va ehtiyojlarini anglashga yordam berish, ularning shaxsiy rivojlanishida muhim ahamiyatga ega. Bu, o'quvchilarning o'zlarini tanishlariga, maqsadlari va orzularini belgilashlariga yordam beradi. Turli mutafakkirlar tomonidan ilgari surilgan ijtimoiy o'rganish va emotsional intellekt haqida bilish, o'quvchilarda ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Bu, ularning jamoada ishlash, muammolarni hal qilish va boshqalar bilan o'zaro aloqalarini yaxshilashga yordam beradi.

✓ Ijodiy yondashuv va kreativ fikrlashni rivojlantirish orqali, o'quvchilar innovatsion g'oyalar ishlab chiqish qobiliyatiga ega bo'ladilar. Bu, ularning kelajakda muvaffaqiyatli bo'lishlariga yordam beradi.

✓ Mutafakkirlar tomonidan ishlab chiqilgan nazariyalar va amaliyotlarni o'rganish, ta'lim jarayonini takomillashtirish va zamonaviy pedagogik usullarni joriy etishga imkon yaratadi.

Sharq va G'arb mutafakkirlarining qarashlarini o'rganish, boshqa madaniyatlarning ta'lim va tarbiya usullarini tushunishga yordam beradi, bu esa global muhitda yanada yaxshi aloqalar o'rnatishga imkon beradi. Bu mavzuni o'rganish, nafaqat ta'lim sohasida, balki shaxsiy va ijtimoiy hayotda ham muhim bilimlar va ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi. Bularning barchasi, o'quvchilarni muvaffaqiyatli va mas'uliyatli shaxslar sifatida tarbiyalashga imkon yaratadi.

Sharq va G'arb mutafakkirlarining shaxsni tarbiyalash, o'qitish va rivojlantirish haqidagi qarashlari bir-biridan farq qilsa-da, ularning umumiy maqsadi insonni komillikka yetkazishdir. Sharq mutafakkirlari axloqiy va ruhiy tarbiyaga katta e'tibor qaratib, insonning ichki olamini va ma'naviy barkamolligini rivojlantirishni asosiy vazifa deb bilgan. G'arb mutafakkirlari esa asosan ilmiy yondashuv va amaliyotga tayanib, inson tafakkurini rivojlantirish, individual erkinlik va mustaqil fikrlashni rag'batlantirishga e'tibor qaratgan. G'arb da inson erkinligi va aql-idrok orqali jamiyatda muvaffaqiyatga erishish g'oyasi keng tarqalgan.

Sharq madaniyatida murabbiylar va ustozlarning roli juda muhimdir. Ular nafaqat bilim beruvchi, balki o'quvchilarga tarbiyaviy va ma'naviy yo'l-yo'riq ko'rsatuvchi shaxslar sifatida qaraladi. Sharq mutafakkirlari sabr va toqatni tarbiyalash jarayonida muhim axloqiy fazilatlar deb hisoblaydilar. Bu fazilatlar shaxsning kelajakda muvaffaqiyatga erishishiga yordam beradi. An'analar va urf-odatlar: Ta'lim jarayonida an'anaviy qadriyatlarni saqlab qolish va o'quvchilarga madaniy merosni yetkazish muhim ahamiyatga ega. Konstruktivist yondashuv, masalan, Lev Vygotskiy va Jean Piaget tomonidan ilgari surilgan, o'quvchilarning o'z bilimlarini mustaqil ravishda qurishiga yordam beradi. O'qituvchilar ko'proq muammolarni hal qilish va o'z fikrlarini ifoda etish orqali o'rgatadilar. O'quvchilarning ta'lim jarayonida faol ishtirokini ta'minlash, ularning qiziqishlari va ehtiyojlariga mos keluvchi o'quv dasturlarini ishlab chiqish zarurligi ta'kidlanadi.

G'arb pedagogikasi o'quvchilar o'rtasida hamkorlikni rivojlantirishga e'tibor qaratadi. Bu yondashuv orqali o'quvchilar bir-biridan o'rganish imkoniyatiga ega bo'lishadi.

Ikkala yondashuvda ham tanqidiy fikrlashni rivojlantirish zarurligi e'tirof etiladi. O'quvchilarga muammolarni tahlil qilish va o'z fikrlarini asoslashga yordam berish kerak. Ta'lim jarayonida emotsional intellektni rivojlantirish, o'quvchilarning o'z his-tuyg'ularini anglash va boshqarish qobiliyatini oshirishga xizmat qiladi. O'quvchilarning individual o'rganish uslublarini hisobga olish, har bir o'quvchining o'ziga xos qobiliyatlari va qiziqishlariga mos keluvchi yondashuvlarni ishlab chiqish zarur. Ushbu g'oyalar ta'lim jarayonini yanada boyitishga va o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga yordam beradi.

Har ikki mintaqada ham shaxs rivojlanishi muhim masala sifatida qaralgan. Sharqda bu jarayon ko'proq ruhiy tarbiya orqali amalga oshirilsa, G'arb da ilmiy izlanish va eksperimentlar orqali shaxsning intellektual o'sishi qo'llab-quvvatlangan. Oqibatda, madaniy va tarixiy tafovutlarga qaramay, ham Sharq, ham G'arb shaxsni komillikka yetkazishga intilgan, bu esa inson taraqqiyotining turli ko'rinishlarini yuzaga keltirgan.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ibragimov X, Abdullaeva Sh. Pedagogika nazariyasi. T., 2008 yil.
2. Hoshimov K., Nishonova S. Pedagogika tarixi T., 2005 yil.
3. Mavlonova R, O.To'raeva O, Xoliqberdiev K. Pedagogika darslik. T., 2001 yil.
4. Ibn Sino (2008). Tibbiyot va tarbiya. Buxoro: Buxoro universiteti nashri.
5. Dewey, J. (2000). Democracy and Education. New York: The Free Press.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14862326>

ISH VA SHAXSIY HAYOT MUVOZANATINI SAQLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI

Tursoatova Shahnoza Bahrom qizi

Jizzax davlat pedagogika universiteti talabasi

Shahnozaturtsaidova@gmail.com

ANNOTATSIYA

Ish va shaxsiy hayotning muvozanatini saqlash hozirgi zamonning eng muhim masalalaridan biri hisoblanadi. Hozirgi kunda ishlovchilarning ko'pchiligining maqsadi o'zini rivojlantirish emas, balki pul topishdir. Bu maqsad yo'lida insonlarning ko'pchiligi shaxsiy hayotini, ya'ni oilasini, eng birinchi o'rinda o'zligini yo'qotmoqda. Ushbu maqolada ish va shaxsiy hayot muvozanatini saqlashning asosiy tamoyillari, uning inson salomatligiga ta'siri hamda samarali jihatlari tahlil qilinadi.

***Kalit so'zlar:** ish va shaxsiy hayot muvozanati, mehnat unumdorligi, masofaviy ish, stress, psixologik va pedagogik barqarorlik.*

MODERN APPROACHES TO MAINTAINING WORK-LIFE BALANCE

Tursoatova Shahnoza Bahrom qizi

Student of Jizzakh State Pedagogical University

Shahnozaturtsaidova@gmail.com

ABSTRACT

Maintaining a balance between work and personal life is one of the most important issues of our time. Nowadays, the goal of most workers is not self-development, but rather earning money. In the pursuit of this goal, most people are losing their personal life, that is, their family, and first of all, their identity. This article analyzes the basic principles of maintaining a balance between work and personal life, its impact on human health, and its effective aspects.

***Keywords:** work-life balance, productivity, remote work, stress, psychological and pedagogical stability.*

KIRISH

Hozirgi zamon kishilari ish bilan oilanining o‘rnini almashtirib qo‘yishgan. Zamonaviy jamiyatda ish faoliyati va shaxsiy hayot o‘rtasidagi muvozanat masalasini bugungi davrning dolzarb masalalaridan biriga aylanmoqda. Ishlovchilar ko‘p vaqtini ishga bag‘ishlashlari sababli insonda turli kasalliklarning boshlanishiga turtki bo‘lmoqda. Bulardan eng ko‘p uchraydigan ko‘rinishlari stress va ruhiy charchoqdir. Jamiyatimizda ish turlari juda ham ko‘p. Ayniqsa, pandemiya davrida masofaviy ish modelining keng tarqalishi bu masalani dolzarbligini ochib beruvchi bir jihat hisoblanadi.

Ushbu maqolada ish va shaxsiy hayot muvozanatining mohiyati, uning inson hayotiga ta’siri va samarali strategiyalari ko‘rib chiqiladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Ish va shaxsiy hayot muvozanatini saqlash masalasi psixologiya, pedagogika, satsiologiya va menejment fanlari kesishmasida o‘rganilmoqda. Bu borada o‘zbek olimlari tomonidan ham turli tadqiqotlar olib borilgan. Masalan, H.X.Razzoqov va SH.A.Mamasovning “Hayot faoliyati xavfsizligi” kitobida mehnat sharoitlari, ishchi va xizmatchilarning ijtimoiy muhofazasi va mehnat xavfsizligi masalalari yoritilgan.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari shuni ko‘rsatadiki: Ish va shaxsiy hayot muvozanati buzilgan insonlarda stress darajasi yuqori bo‘lib, bu jarayon mehnat unumdorligini pasaytiradi. Masofaviy ish sharoitida ishlovchilar uchun ko‘proq texnologik yondashuvlar muhim ahamiyat kasb etadi. Ish joylarda ishlovchilarning stressini kamaytirish uchun motivatsion tizimlarni takomillashtirish va tatbiq etish lozim. Haddan tashqari ko‘p aqliy mehnat bilan ishlovchi insonlar orasida uyqusizlik, depressiya va boshqa ruhiy muommolar ko‘proq kuzatilgan. Og‘ir mehnat bilan ishlovchi insonlarda esa jismoniy kasalliklarni kuzatishimiz mumkin. Ish va shaxsiy hayot muvozanati yaxshi bo‘lgan xodimlar unumdorligi 20-30% yuqori bo‘lishi

kuzatilgan. Xodimlarga stresni kamaytirishga qaratilgan dasturlar misol uchun, sport zallari, psixologik maslahatlar taqdim etilgan tashkilotlarda ishchilarning qoniqish darajasi 40% ga yuqori bo'lgan. Ish va shaxsiy hayot muvozanatini saqlash insonlarning ruhiy va jismoniy farovonligi hamda ish samaradorligini oshirish uchun muhim omil hisoblanadi.

MUHOKAMA

Ish va shaxsiy hayot muvozanatini ta'minlashda turli xil strategiya va yo'nalishlar ishlab chiqish mumkin. Bugungi kunda bu muommoni kelib chiqishining sababi vaqtini to'g'ri taqsimlamaslik, sport bilan doimiy ravishda shug'ullanmaslik kabilarni kiritishimiz mumkin.

- Moslashuvchan ish grafigi- ish beruvchilar ish vaqtini moslashuvchan qilish orqali xodimlarning samaradorligini oshirish mumkin.

- Psixologik farovonlikni oshirish- ish vaqtining to'g'ri taqsimlanishi natijasida meditasiya, sport va ijtimoiy faollik ish yuklamasidan kelib chiqadigan salbiy oqibatlarni kamaytiradi.

- Texnologiyalarni to'g'ri boshqarish- ish bilan bog'liq elektron xabar va topshiriqlarni belgilangan vaqt davomida qilinsa salbiy jihatlarni kamaytiradi.

Natijalarga asoslanib, quyidagi xulosalar chiqarishimiz mumkin;

1. Ish va shaxsiy hayot muvozanatini saqlashda davlat siyosati muhim ahamiyatga ega.
2. Rivojlangan mamlakatlardagi ilg'or tajribalarni O'zbekistonda qo'llash lozim.
3. Mehnat qonunchiligi ish va shaxsiy hayot muvozanatini qo'llab- quvvatlovchi elementlarni o'z ichiga olishi kerak.

XULOSA

Ish va shaxsiy hayot muvozanatini saqlash mehnat unumdorligi va insonning umumiy farovonligi uchun muhim omildir. Zamonaviy ish muhiti xodimlarga moslashuvchan jadval va muvozanatni ta'minlash mexanizmlarni taklif qilishi lozim. Ishlovchilarning barchasi o'z vaqtini to'g'ri taqsimlasa, texnologiyalardan o'z o'rnida

foydalansagina barcha muommlarni yo‘q qila olishi mumkin. Ish va shaxsiy hayot muvozanatini saqlashning zamonaviy yondashuvlari insonning jismoniy va ruhiy salomatligi uchun muhim hisoblanadi. O‘zbekiston sharoitida bu masala davlat siyosati, mehnat qonunchiligi va sotsiologik tadqiqotlar nuqtayi nazaridan ham e‘tibor markazida turibdi. O‘zbekistonda ham bu mavzuga oid ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish lozim. Bu tadqiqotlarda barcha insonlar qatnashsa, vazifalarni o‘z vaqtida bajarishsagina o‘zi o‘ylagan yuqori natijalarga erishish mumkin.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. “Hayot faoliyati xavfsizligi” H.X Razzoqov.
2. Jamolov.J Chet el o‘qitish metodikasi. O‘qituvchi. 2012.
3. Kholikova N Poetic Features of Uzbek Poetry of the National Awakening Period.ISJ Theoretical and Applied Science, 04(84),615-623. 2020
4. Mardonov S, Khodjamkulov U, va Botirova S. The Need to Educate Young People with the Spirit of Patriotism in the Context of Globalization. Journal of Critical Reviews 7(12),243-247 2020.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14862402>

ALISHER NAVOIY FALSAFIY MEROSINING MA'NAVIY TARAQQIYOTNI TA'MINLASHDAGI ROLI

Quchqorova Shahodat Ro'ziyevna

O'zbek tili va adabiyoti rus tili va ingliz tili

kafedrası o'qituvchisi

Email: quchqorova.shahodat@bsmi.uz

Annotatsiya: Ushbu maqola Alisher Navoiyning qarashicha adolatli jamiyatni falsafiy tafakkurga ega, yuksak fazilatli, ma'naviy insonlargina barpo etishlari mumkin. Shuning uchun ham u inson ma'naviyatini yuksaltirish asosida fozil jamiyat qurish g'oyalari haqida bag'shlanadi.

Kalit so'zlar: falsafiy tafakkur, jamiyat, inson, tarix, qadimiy, mentalitet, falsafa, ma'naviyat, buyuk mutafakkir, goya, ma'naviy qadriyat.

Annotation: According to Alisher Navoi, a just society can be built only by people with philosophical thinking, high morals and spirituality. That is why it is devoted to the idea of building a prosperous society based on the development of human spirituality.

Keywords: philosophical thinking, society, man, history, antiquity, mentality, philosophy, spirituality, great thinker, ideology, spiritual value.

XXI asr boshida hayot sur'atlarining beqiyos darajada tezlashuvi, axborot oqimining kuchayishi avtoritet – nufuzli manbalarning yangicha ma'no kasb etib, turli o'rinishlarda namoyon bo'lishiga sabab bo'lmoqda. Jamiyatimiz yoshlari faqat o'quv dargohlaridagina emas, OAV, Internet orqali ham rang-barang axborot va

a'lumotlarni olmoqdalar. Ular bilim olishlari uchun foydali, zarur ma'lumotlarni qabul qilish bilan bir qatorda ma'naviyqadriyatlarimizga qarshi yo'naltirilgan axborotlarga ham duch kelmoqdalar.

Islahotlarni mohiyatini tahlil qiladigan bo'lsak, bugun yoshlar tarbiyasi va komil inson masalasida yangicha yondoshuvni yo'lga qo'yilganligiga guvoh bo'lamiz. Bu ta'lim-tarbiya tizimining uyg'unligi, ularni bir-biri bilan uzviy bog'liqligidadir. Ayni vaqtda ma'naviy kamolot ko'plab muammolarni bartaraf etishning kaliti sifatida maydonga chiqmoqda. Buni biz tarixiy, falsafiy va axloqiy merosimizni chuqur o'rganish orqali ham bilishimiz mumkin. Tarixiy adabiyotlarimizning aksariyatida jamiyat taraqqiyoti komil insonlar bilan belgilanishi aks etgan. Shu nuqati nazardan qaraganimizda komil insonlarni, barkamol avlodni tarbiyalash jamiyatimiz oldidagi muhim va dolzarb vazifa ekanligiga yana bir bor iqror bo'lamiz. Bu borada prezidentimiz Shavkat Mirziyoyevning quyidagi fikrlari dolzarb ahamiyatga ega: "Oldimizga qo'ygan ulkan vazifalarni amalga oshirishda biz uchun kuch-qudrat manbai bo'ladigan milliy g'oyani rivojlantirishimiz zarur.

Xususan, milliy o'zligimizni anglash, Vatanimizning qadimiy va boy tarixini o'rganish, bu borada ilmiy-tadqiqot ishlarini kuchaytirish, gumanitar soha olimlari faoliyatini har tomonlama qo'llab-quvvatlashimiz lozim. O'tmishga berilgan baho albatta xolisona, eng muhimi, turli mafkuraviy qarashlardan xoli bo'lishi zarur." Ijtimoiy hayotning globallashtirilib, madaniyatlar, sivilizatsiyalar o'rtasidagi muloqot tobora intensivlashib borayotgan hozirgi davrda, milliy o'zlik va milliy g'ururni yo'qotmaslikning muhim sharti, o'z milliy madaniyatimiz qadriyatlarini bilish, anglash, rivojlantirishdan iborat. O'rta asrlarda islom falsafasi shakllanishi va rivojlanishida, nafaqat diniy ilmlarning, balki dunyoviy ilmlarning rivojlanishida Sharq mutafakkirlarining, xususan yurtimizda yetishib chiqqan ulug'allomalarimizning xizmatlari beqiyosdir. Asrlar davomida jahon falsafasi, xususan Sharq falsafasi qadriyatlari asosida yoshlarda falsafiy mushohada, tafakkur etish ko'nikmalarini shakllantirishni uzluksiz ta'lim tizimiga kiritish, nazarimizda, milliy

mentalitetimizning milliy taraqqiyot g'oyasi asosida yanada yuksaltirishga xizmat qiladi. Chunki, aynan Sharq falsafasida qadimdan tabiat va insoniyatning o'zaro uyg'unligi (daosizm), inson tabiatning bir bo'lagi, shu bilan birga gultojisi ekanligi (Forobiy, Ibn Sino, A.Navoiy va boshqalar), ma'naviy komil insonlar, shuningdek, inson va tabiat o'rtasidagi barqaror munosabatlarni ta'minlovchi buyuk qadriyat (buddaviylik, tasavvuf), axloq, nafosat, insonparvarlik, vazminlik, bag'rikenglik, mutanosiblik (garmoniya) kabi qadriyatlarning o'zaro uzviy aloqadorligi, inson va jamiyatning barqaror rivojini ta'minlovchi muhim omillar ekanligi, olamni bilish va ilm olishni – insonni baxt-saodatga yetaklovchi asosiy yo'l, deb qarash, Sharqda xususan, musulmon Sharqida haqiqatni izlab topishga harakat qilgan barcha falsafiy ta'limotlarga, shu jumladan, Kalom, Sharq peripatetizmi, tasavvufga xos bo'lgan.

Ana shunday allomalardan Alisher Navoiyning adolatli va fozil jamiyat qurishga bag'ishlangan falsafiy qarashlarini batafsil o'rganish, ularning natijalari va xulosalarini hozirgi kuchli jamiyat qurish islohotlariga nisbatan tadbiriq etilishiga muhim ahamiyat berish biz qurmoqchi bo'lgan fuqarolik jamiyatining o'ziga xos milliylik asosida rivojlanishini belgilab beradi. Islom Karimov Alisher Navoiy nomiga qo'yidagi ta'rifni bergan edi: "Agar bu ulug' zotni avliyo desak, u avliyolarning avliyosi, mutafakkir desak, mutafakkirlarning mutafakkiri, shoir desak, shoirlarning sultonidir."

Alisher Navoiyning qarashicha adolatli jamiyatni falsafiy tafakkurga ega, yuksak fazilatli, ma'naviy insonlarga barpo etishlari mumkin. Shuning uchun ham u inson ma'naviyatini yuksaltirish asosida fozil jamiyat qurish g'oyalarini ilgari suradi. Alisher Navoiy insoniyatni ikki toifaga bo'lib, "ahli ma'ni" va "ahli suvrat"dan iborat deb ko'rsatadi.

Ahli ma'ni guruhida zinhor,

Hech xor aylama gadolig'din.

Kim bularg'a gadolig' ortig'dir,

Ahli suratga podsholig'din

Navoiyning fikricha, “Ahli suvrat”ga mansub kishilar insoniy munosabatlarning faqat shaklu-shamoyiliga muhim e’tibor beradilar. Ularga viqorli bo’lish, kibrlanish, zebu ziynatga berilish, o’zgalarga zulm o’tkazishdan huzurlanish mansubdir. Bu toifadagi kishilar kuchlilar oldida qul, ojizlar uchun zulmkor. Ular maslaksizliklari uchun faqat bugungi kun huzur-xalovati bilan yashaydilar, bu bilan u dunyolarini kuydiradilar “Suvrat ahli” diniy amallarni ham faqat qo’rquv va u dunyodagi moddiy lazzatlanish ilinjida bajaradilar. Bunday insonlar faqat johil jamiyatni hush ko’radilar “Ahli ma’ni” yuksak tafakkur sohiblari. Ularning ma’niligi shundaki, bu toifa insonlar uchun aql idrokli bo’lish, turli munosabatlarning mohiyat va mazmunini anglash xosdir. Bu kabi insonlar o’z ehtiyoj va manfaatlarini o’zgalariniki bilan uyg’unlashgan holda idrok qiladilar. Jamiyat va xalq uchun xizmat qilish va yashashdan lazzatlanadilar. Bu toifaga mansub bo’lish uchun inson erkin, dovyurak, haqiqatparvar, burch va ma’suliyatni his etuvchi, kamtar, kuch va tazyiq ishlatishdan holi, xalq va din uchun fidoiy, imonli, hayoli, o’zga insonlar uchun hamdard, har qanday zulmga qarshi bora oladigan, adolat oldida har qanday boylik, izzat nafs va manfaatlardan kecha oladigan, o’z fikriga ega bo’lishi lozim. Ko’rinib turibdiki, “ahli ma’ni”ga mansub bo’lish, ya’ni yuksak ma’naviyat sohibi bo’lish insonning eng oliy orzusidir. Alisher Navoiyning bu talqinini anglagan har bir inson uchun ma’naviyat bu inson mazmuni mohiyatidir. Dunyodagi barcha insoniyatni jamiyat sifatida yashab turishini ta’minlovchi qudratli tutqinlar ham, insoniy rivojlanish yoki umuman sivilizatsiyaga erishuv, uni barqaror ushlab va yanada takomillashtiruvchi beqiyos va hadsiz kuch ham ma’naviyatdir. Alisher Navoiyning “Mahbub ul-qulub” asarida jamiyatdagi barcha toifa va tabaqalarda uchrab turadigan fazilat va qusurlarni o’zaro qiyosiy solishtirish asosida o’zining falsafiy qarashlarini ilgari suradi. Bunda u kishilarni, ayniqsa yoshlarni ogohlikka, hayotda o’rnak sifatida kimga ergashish masalasida adashmaslikka chaqirib, o’zining boy hayotiy tajribasiga asoslangan qimmatli pand-nasihatlarni bayon qiladi. Mutafakkirning ushbu asarida nomunosib noiblarning ayrim qusurlarini haqida quyidagi fikrlarni aytib o’tadi: “Yolg’onchi va niyati buzuq noib huddi

Musaylama kazzob(yolg'onchi, payg'ambarlik da'vosini qilgan kishi)ga ergashganlar guruhidandir. Uning shoh haqidagi da'volari ham yolg'ondir. Yolg'on davo qilishiga sabab, uning dunyoga xirsqo'rganidir. Bir narsa oladigan bo'lsa, chin o'rniga yolg'on so'zlaydi. Shu bois yolg'on turganda chin so'zlamog'i amri maholdir va pora olishda o'zga so'z aytadi, ko'nglida esa boshqa so'z turadi. So'zi bilan ishi bir bo'lmagan noibning shoh (saltanat) eshigidan daf bo'lgani yaxshidir. Alisher Navoiyning ushbu fikrlari bunday toifalarning yolg'onchilik, ochko'zlik, ta'magirlik, poraxo'lik kabi illatlariga nisbatan kishilarda nafrat qo'zg'atib, insonlarni ezgu fazilatlar sohibi bo'lishga hamda yomon fe'l-atvor egalarini insofdiyonatga da'vat etadi. Navoiyning yasovul guruhi to'g'risidagi mushohadalarida aynan komillik va zolimlik darajalari o'zaro qiyosiy solishtiruv asosida aniq va lo'nda qilib ta'riflanadi. Xususan, unda – “Yasovul shunday odamki, u mazlumni zolimning zulmidan qutqargay. Ammo qilgan xizmati uchun ortiqcha haq talab qilsa, u zolimning zulmiga kattakon sherikdir. Agar qilgan xizmatiga yarasha haq olsa, u ota merosi va na suti kabi haloldir. Agar olgan haqi xizmatidan kam bo'lsa, bu uning mard va muruvvatligiga dalolatdir. Agar astoydil ishni bitirsa-yu, o'z haqini olmasa, bunday kishini haqiqiy avliyo, desa bo'ladi. Ko'p eranlar bunday ishni o'zlariga shior qilib olganlar va shu odat bilan asl maqsadlariga yetganlar (eranlar – ahli suluklar yoki ahli tariqatlar; komil insonlar).” Navoiyining yuqoridagi falsafiy qarashlari kishilarni mushohadaga chorlab, hayotda ularni to'g'ri yo'lni tanlab olishiga, o'z o'zini tashkillashtirish orqali insonni takomillashuviga xizmat qiladi. Alisher Navoiy talqinida insonning komillik darajasi kishilarning o'zgalarga ko'rsatayotgan yordami, tegayotgan foydasi va xizmatining ko'lamiga bog'liqligi ta'kidlanadi.

Xulosa qilib shuni aytish lozimki, jahon tamadduniga ulkan xissa qo'shgan buyuk mutafakkir Alisher Navoiyning asarlarida zikr etilgan ko'pgina fikr-mulohazalar, e'tiborli g'oyalar ma'naviy qadriyatlarimizga bo'lgan yangicha munosabatning kamoltoptirishga, ularni chuqur o'rganish va kezi kelganda ulardan samarali foydalanishmustaqil O'zbekistonimiz ma'naviy salohiyatining yuksalishi va buyuk kelajagimizning asl bunyodkorlarini ma'naviy-axloqiy barkamol insonlar etib tarbiyalashga xizmat qiladi.

ADABIYOTLAR:

- Karimov I A. Yuksak ma'naviyat-yengilmas kuch. –T.: Ma'naviyat, 2008. 47 b.
- O'rinboyev A. Ma'naviyat – millatning kuch-qudrati. –T.: 2006. 3 b
- Qirg'izboyev M. Ma'naviyat, ma'rifat, mafkura. // Muloqot, 2000. №1. 13-15 b.

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14953164>

THE IMPORTANCE OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE ON OUR LIFE AND STUDY, HOW IT CAN IMPACT IN EDUCATION

Sarvinoz Rahmonova

Gulistan state university, philology:

a student of the 1st year of foreign language absorption

rahmonovasarvinoz325@gmail.com

Abstract: *This is paper will discuss the history of ai, the importance of ai (artificial intelligence), how it impacts on our life, learning, and study. This paper also gives us information about advantages and disadvantages and the spread of ai and its role in shaping the future of education.*

Key words: *importance of ai, how it impact on our life and learning, the history of ai, benefits of and drawbacks of ai.*

Introduction. Today's technology has become an unavoidable part of the passage of the time. Technology has not only changed people's lifestyles but has also changed how we work, learn and interact. Various kinds of innovations appear all the time making our activities and work more practical and effective. A more recent technological development is the emergence of the term artificial intelligence (ai) which is currently starting to steal attention as a tool to act like humans. In its development ai has also penetrated the world of education ai systems allow people to learn with the help of education assistants such as bots.

The development to improve the quality of education especially the adjustment of information and communication technology. AI facilitates rapid and efficient dissemination of knowledge.

AI is a study of how human brain think, learn, decide and work when it tries to solve the problem. The aim of ai is to improve computer functions which are connected to human knowledge such as reasoning, learning, problem-solving, belief and linguistic intelligence.

Methods. AI refers to the science and engineering used to make smart systems in computer science domain which helping in technological advancements. AI discovered because of the historic philosophy, imaginations and demonstrations by some of the leading scientific, researchers of old times. Early inventions were

related to the fields like electronics, engineering and many more had severe impact on AI. Artificial intelligence was first reported in 1950s. If AI is not programmed properly it may fail and act contrary to its intended purpose. AI can make organisations more reliant on technology.

AI systems were able to analyse complex algorithms and self-learning, now AI could be applied in clinical practice through risk assessment models, improving diagnostic accuracy and workflow efficiency. DL (deep learning) was an important advancement in artificial intelligence. Deep learning can be trained to classify data on its own. Artificial intelligence provides every learner their own personalized learning experience, teachers are provided with their own AI teaching assistant, consistent support for collaborative learning. AI technologies which are currently in use include converting traffic sensors into intelligent that can automatically detect accidents and useful in prediction of traffic conditions. AI can solve stressful and complex problems that humans may not be able to do. AI can complete assigned tasks much faster than a human being AI make decisions based on data rather than emotion. Within AI itself it is easier to spread knowledge.

Accordingly, these are benefits:

- * helping individual at learning at their own speed
- * practical solution to chronic problems
- * no more paperwork in school
- * prevention of waste of time
- * more effective individual learning process

Artificial intelligence can replace human jobs. If AI is not programmed properly then it can malfunction and do opposite to what it is supposed to do. Due to AI unemployment problems are increase. AI can increase the technological dependency of any organization. Artificial intelligence lacks creativity in responses, manufacturing can result in failure of AI and lead to various problems.

Machines are not able to develop a bond with humans which is a critical part of team management. AI is becoming a major reason for loss of jobs in various industries, lacks human touch and emotional intelligence when we consider its application in field of medicine. here are drawbacks:

- *mechanical thinking of individuals
- *the humanistic values could be replaced by a pragmatic perspective
- *no need for human intervention in education
- *the possibility of uncontrolled intelligence technologies in education
- *negative effects on social media

Discussion. AI has got two sides. AI helps us much more than we thought. For example, study, healthcare and so on. Most of the participants believe that AI will

open up new opportunities for students and learners which normal classroom or educational tools may not deliver. But, there could be problems. Schools must take an active role in preparing for the next industrial revolution.

Conclusion. In my opinion, artificial intelligence is getting everywhere. Its application could be seen in healthcare industry, manufacturing and production, fashion technology, education, security and surveillance, etc. It has become the most trending topic of discussion when we talk about computers in general. AI assistance improved radiologists' performance in distinguishing coronavirus disease 2019 pneumonia from non-coronavirus disease 2019 pneumonia at chest CT (computed tomography). Nowadays, even video games are using AI, which serves to improve game-player experience rather than machine learning or decision making. AI has a bright future ahead.

References:

1. Anderson, J., Sandberg, J. (1999). Where is education and how about AI. *International journal of AI in education*, 10(2), 130-150
2. Chowdhury, M., and Sadek, A. (2012) advantages and disadvantages of AI and critical transportation
3. U.S. Department of Education (.gov)
4. AI education, using AI tools

TABLE OF CONTENTS

Sr. No.	Paper/ Author
1	Сатторова, Д. Г., Мухамедов, И., Абдурахманов, М., & Алавитдинов, Ж. (2025). 2022-2026 ЙИЛЛАРГА МЎЛЖАЛЛАНГАН ЯНГИ ЎЗБЕКИСТОННИНГ ТАРАҚҚИЁТ СТРАТЕГИЯСИ. ИНСОН ҚАДРИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ. SCHOLAR, 3(2), 4–8. https://doi.org/10.5281/zenodo.14862222
2	Axmedov, S. B., Rahmonaliyeva, O. X. qizi ., & Abdusattorova, M. I. qizi . (2025). INFORMATIKA O'QITUVCHILARINI TAYYORLASHDA AXBOROT TECHNOLOGIYALAR MAZMUNINI TAKOMILLASHTIRISH METODIKASI. SCHOLAR, 3(2), 9–11. https://doi.org/10.5281/zenodo.14862236
3	Abdullayeva, H. M. (2025). O'QUVCHILARNING KASB-HUNARGA BO'LGAN QOBILIYATI VA QIZIQISHLARINI ANIQLASH. SCHOLAR, 3(2), 12–15. https://doi.org/10.5281/zenodo.14862244
4	Aliboyeva, M. T. qizi . (2025). OILADA AYOLLARGA NISBATAN ZO'RAVONLIKLARNING HOZIRGI DAVRDAGI KO'RINISHI VA AHAMIYATI. SCHOLAR, 3(2), 16–19. https://doi.org/10.5281/zenodo.14862248
5	Тўйчиев, А. А. (2025). БАРКАМОЛ АВЛОДНИ ТАРБИЯЛАШДА УЛУФ АЛЛОМАЛАРНИНГ ФАЛСАФИЙ ҚАРАШЛАРИ. SCHOLAR, 3(2), 20–24. https://doi.org/10.5281/zenodo.14862254
6	Tursunova, A. X., & Isomiddinov, M. U. o'g'li . (2025). MINTAQA BARQAROR IQTISODIY TIZIMINI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY TAMOIYILLARI VA ISTIQBOLLARI. SCHOLAR, 3(2), 25–28. https://doi.org/10.5281/zenodo.14862258
7	Турсунов, У. З. (2025). ПЕРЕХОД К ПРИНЦИПАМ ЗЕЛЕННОЙ ЭКОНОМИКИ, ОБЕСПЕЧЕНИЕ ЭКОЛОГИЧЕСКОЙ БЕЗОПАСНОСТИ, РАЗВИТИЕ ЦЫРКУЛЯРНОЙ ЭКОНОМИКИ В СФЕРЕ ЭНЕРГЕТИКИ УЗБЕКИСТАНА. SCHOLAR, 3(2), 29–35. https://doi.org/10.5281/zenodo.14862268

8

Sherqulova, F. E. (2025). ORENBURG ZOTLI ECHKILARNING BIOLOGIK XUSUSIYATLARI VA ULARNING IQLIMGA MOSLASHUV JARAYONI. SCHOLAR, 3(2), 36–42. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14862276>

9

Qo'shoqov, F. F. o'g'li . (2025). SHARQ VA G'ARB MUTAFAKKIRLARINING SHAXSNI TARBIYALASH, O'QITISH VA RIVOJLANTIRISH HAQIDAGI QARASHLARI. SCHOLAR, 3(2), 43–48. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14862282>

10

Tursoatova, S. B. qizi . (2025). ISH VA SHAXSIY HAYOT MUVOZANATINI SAQLASHNING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI. SCHOLAR, 3(2), 49–52. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14862326>

11

Quchqorova, S. R. (2025). ALISHER NAVOIY FALSAFIY MEROSINING MA'NAVIY TARAQQIYOTNI TA'MINLASHDAGI ROLI. SCHOLAR, 3(2), 53–58. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14862402>

12

Rahmonova, S. (2025). THE IMPORTANCE OF ARTIFICIAL INTELLEGENCE ON OUR LIFE AND STUDY, HOW IT CAN IMPACT IN EDUCATION. SCHOLAR, 3(2), 59–61. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14953164>